Högholmsgränd. 31. Suvekodude kul Roost + Koorkraanus Soome nõlvamaal

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 7. juunil 1975
Nr. 42 (4032) 17. aastakäik

Stockholmi E. Maja koosolekul osanikke üle 1000 volitusega

Stockholmi Eesti Maja peakoosolekul 23. mail esitatud 1974.a. tegevusaruandest nähtus, et tegevusaasta jooksul on niihästi organisatsioonide kui eestlaste poolt üüritud erakorterlik pindala tugevasti suurenenud. Keldrikorrusel Noortekodu valmissaamise ja kasutusele võtmisega on noorteorganisatsioonide ruumide probleemid lahendatud. Otstarbekohased ja moodsad ruumid võimaldavad intensiivsemat tegevust ning korrapärasemat tegevuse arendamist ja kujundamist. Peakoosolek, kus oli esindatud isiklikult või volitustega 1008 A/S Eesti Maja aktsiat, kulges rahulikult ja üksmeelselt. Juhatas Valter Soo, protokollis Leo Karupää. Mälestati surma läbi lahkunud E.M. Vanematekogu liikmeid Ludvig Aulikut ja Eduard Pruulit. Kiiduavalduste saatel valiti Eesti Maja mõtte algataja ja teostaja Ernst Seim Vanematekogu auesimeheks. Esimeseks auesimeheks oli peapiiskop Johan Köpp.

Eelmisel aastal otsustas A/S Eesti Maja peakoosolek sisse seada ajakohane peakoosolekule registreerimise moodus, mis lubab registreerimisi ka telefoni teel. Otsustati siis ka, et registreerimine peab toimuma hiljemalt kolm päeva enne peakoosolekut. Seega langes käesoleval aastal ära varasemail peakoosolekuil aega nõudnud mandaatkomisjoni töö. Osavõtjate nimed ja häältejaotus loeti ette, mille järel nimekiri võeti hääleõigusliku aluseks.

Kuna peakoosoleku kutsed olid õigeaegselt avaldatud Sv. Dagbladetis ja ka Eesti Päevalehes ja Teatajas, siis leiti, et koosolek on seadusepäraselt kokku kutsutud.

1974.a. tegevus- ja majandusaruanded esitasid juhatuse esimees Vambola Hurt ja asjaajaja-direktor Boris Görman. Revisjoni-komisjoni aruande esitas Eduard Tiitus.

Tegevusaruandest selgus, et suured ümberehitustööd on nüüd Eesti Majas lõpule viidud. Elukorterite 1500-ruutm pindalast on 731 ruutm eestlaste kasutuses. Eesti organisatsioonide kasutusse antud pindala suurenes samuti Noortekodu võrra.

Seltskondlike ruumide kasutamine on olnud väga elav ja näitab pidevat tõusu. Eine-

Järg lk. 11

Eesti soliste "sõprusühingu" ASUTAMISEL

UPPSALA (EPL) — Praegu käib Rootsis elav tegevus Rootsi-N. Liidu sõprusühingu laiendamiseks, milleks korraldatakse koosolekuid üle maa nendes kohtades kus osakond on välja surnud või tahetakse asutada uut. Uppsalas Folkets Husis 25. mail toimunud sellelaadilisel õhtul — ülikoolilinnas on osakond nimelt taastamisel — olid Eestist esinema toodud kolm kunstnikku — viiulikunstnik prof. Vladimir Alumäe, bassilaulja Teo Endel Maiste ja Tallinna raadio estraadiorkestri dirigent Peeter Saul pianistina. Esinesid ka kaks lätti artisti.

Kunstnikud esinesid heas klassis umbes 40-le kogunenule, kellele hulgas oli ajakirjanduse eelteadete hulgas ka uudishimulikke, sest küsimustest ühingu esindajale selgus, et tunti ka huvi Helsingi-konverentsi taustal, kuivõrd N. Liit on valmis kergendama "ideede ja inimeste liiklust" läbi praeguse raudeesriide. Üks "rahutu" kuulaja tegi pilkelisi kommentaare kui vene saatkonna esindaja Viktor Pliskin kõne-

Järg lk. 2

Torontolane Tallinna RAADIOS

Tallinna raadio andis 1. juuni õhtul saates väliseestlastele edasi propagandalise intervjuu Toronto-eestlase Endel Looga, kes omal ajal elas Stockholmis ja Kanadas on tegutsenud lauljana ja noorte näitetrupi organiseerijana, kusjuures viimases osas on esinenud ajakirjanduses teravat kriitikat. 20-minutilises jutuajamises ütleski Endel Loo, et kaks Toronto eesti ajalehte seisvat "reaktsiooni käsutuses".

Loo jagas eestlased kolme gruppi Kanadas: lehtede suunaandjad, need kes kõike seda heaks kiidavad ja kolmas, keskmistest inimestest koosnev grupp, kes olevat kõige suurem ja tunneb huvi kodumaa asjade ja sealt tulevate filmide vastu.

Loo, olles kõrgelt hinnanud olusid praeguses Eestis, tõotas Torontosse tagasi jõudes hakata näitama intensiivselt "kodumaa filme".

Pidu rahvariiete tähe all

Norrköpingi Laulupäeval oli erakordselt rohkelt rahvariideid, kuna suur osa naislauljaist neid uhkusega esitasid. Pildil vasakul naisi kodukäsitöid vaatamas, paremal sammub sisse Stockholmi Eesti Naiskoor, sajaprotsendiliselt rahvariideis, lippu kannab Aime Tarning (EPL-foto Trummer).

"Eesti traditsioon elab", pealkirjastas Norrköpingi suurim ajaleht "Norrköpings Tidningar" kuueveeruse reportaazhi eesti laulupäevast, lisades imestusega, et tugevasti üle tuhande olid kohal. "Laulupeod on eesti traditsioon, mis meelitab eestlasi masskogunemisile, kuigi neist valdav enamus nüüd on rootsi kodanikud", märgib leht kos-

tateerides, et lauljatega kokku oli kohal üle 1200 inimese.

Järg lk. 11

EPL Laupäeval, 7. juunil 1975

TSÜKLOOPIA

Kreeka mütoloogia köneleb tsükloopidest, hiiglastest, kel oli vaid üks silm ja selle tõttu mägid kõike n.ü. ükssilmselt. Kui kõnelda lääne intelligentsi tsükloopiast, siis tähendab see juba tuntud ükssilmsust maailmasündmuste nägemisel ja käsitlemisel, kus isegi tuntud vaimusuurused kõigele intelligentsile vaatamata on sattunud selle taudi ohvreiks ja seda just idealistlike soovuneimate kaudu, tahte kaudu näha seda, millesse usutakse sootuks rõõmsamates värvides kui seda on tegelikkus. Ja mis veel hullem, see tsükloopia on nakatav, selle pisikud ka kõrgeima arenguga ühiskonnas siiritatavad. Seda näitab selgeimini praegu läänes n.n. kultuuridiskussioonis ilmnev otse jahmatav kallak idealiseerida kõike, mis toimub sotsialismi paroolide all, olgu siis tegemist kui verise ja totalitaarse diktatuuriga kui tahes.

Värskeimaks näiteks siin Rootsis on "kultuuridebatt" poliitilistest muudatustest Indo-Hiinas, kust siinse maa oma reporterid on jutustanud jahmatamapanevaid kogemusi: Kambodzha pealinna kinni jäänud reporterid elasid üle brutaalse linnade ja asulate tühjendamise, kus ei halastatud isegi kümnetele tuhandetele haigetele haiglates, kes lihtsalt visati tänavale, vanadele ja lastele, kes kihutati koos noortega reivaähvardusel kodudest välja. Kui Baltikumis küüditati vaid valitud osa rahvast ja nendele tuldi järele veoautodel, siis kambodzhalased sunniti lahkuma kodudest jalgsi (kui jalad kandsid, keda ei kannud, jäid tänavatele surma ootama) ja võimalusetu hädalisemaidki elutarbeid kaasa võtta.

"Sellist revolutsiooni viisi ei ole ükski kommunistlik riik varem proovinud", ütlesid raporteerijad ilmses shokiseisundis, kui nad pärast primitiivseid dzhunglireisisid jõudsid vallutatud maalt välja, õnnelikud, et välismaalasi oli säästetud halvimast. Esimesed paar nädalat oli lääne intelligents põrutatud ja "kultuuridebatt" hoidus nendest küsimustest. Siis aga võitis tsükloopia: üks ja teine julgem vaimsus söandas kultuurilehekülgedele tulla äraseletamiste ja vabandustega. Nad olevat vahepeal kuulnud hoolega vallutajate propagandasaateid ja õigeuskliknea leidnud kergendust sealt saabuvast informatsioonist, mis nende tsükloopiale on kosutavaks rahustuseks.

Per Olv Enquist, kes oma romaanis "Leegionärid" baltlaste väljaandmist Rootsis kohaldas oma tsükloopiale, oli Rootsis esimene, kes leidis, et Kambodzhas on toimunud "väärikas revolutsioon", ideelisem kui ükski teine revolutsioon varem ja muidugi — iga revolutsioon nõuab ohvreid ja kannatusi. See on vältimatu. Pnom Penhi tühjendamisest olevat kahju vaid kupeldajail ja libudel, arvas Enquist ja sai nii kerge südamega üle kõigest, mida rootsi reporterid olid näinud ja kuulnud.

Selline ükssilmne vaatevinkel, mida menuga on kasutatud juba aastakümneid Vietnami tegemisel "ainsaks" maailmaprobleemiks, on põhjalikult vihastanud üht pealtnägijat, Expresseni Pnom Penhist pääsenud reporterit Herman Lindqvisti, kes oma lehes ägedusega ründab tsükloopintelligentsi, rõhutades, et valede kordamist vastu rääkimata ei tohi olla, sest siis hakkab avalik arvamine valesid pidama tõedeks, nagu see on sageli juhtunud. Siin võiks ju meenutada, et kogu kommunistide ajaloovõltsimine on alati koosnenud valede kordamisest seni, kuni need arvatakse olevatki tõed (näit. Moskva versioon Balti rahvaste vabatahtlikust liitumisest Venemaaga, kus ei eksisteeri mingit Hitleri-Stalini jagamislepingut).

Lindqvist peab vajalikuks veel kord rõhutada, mis ta on näinud ja kogenud: et loomulik rõõm lahingute lõppemisest muutus surmahirmuks, et tegemist oli mitte ainult Pnom Penhi (milline mingil viisil ei olnud Enquisti poolt kujutatav "hooramaja", vaid kolmemiljoniline linn suuremalt osalt süütute ja apoliitiliste elanikega), vaid kõigi teiste linnade ja külade tühjendamisega sama halastamatu meetodiga, mis ei too kaasa mitte ainult "töökoha vahetust" linnast maale, vaid katastroofilise olukorra, kus varustamine elatustarvetega katkeb ja kus nõrgemad peavad surema. See on midagi muud kui see kindluse- ja julgeolekutunne, mida nende osas ette kujutavad tsükloopsed rootsi salongiliteraadid ja revolutsioonromantikud, kellele kommunistlike maade külastamisel reeglina on näidatud vaid potjomkini-kulisse. Inturistide-giidide kogenud lavastusel. Nad tahavad intensiivselt samu kulisse näha kõikjal, sest see on nende tsükloopia alusmüüriks ja põhitoeks. Muidugi on ka neid, kes juba oma poliitilise koolituse tõttu dialektika abiks võtavad, et oma positsiooni siin kohapeal päästa ja juba sellepärast soovitavad kõigil neelata kommunistlike propagandaallikate roosiilisi ja kullatud kirjeldusi, mis risti vastu käivad väljakihutatud maailmapressi esindajate kirjeldustele.

Kommunistlikke revolutsioone on olnud mitmeid, ükski neist ei ole viinud demokraatiale, olgu siis masside kohtlemises olnud erinevusi terrori kraadi suhtes ja selle käikulaskmise kiiruses — kõik oleneb kohalikele oludele vajalikuks peetud taktikast. Kusagil ei ole aga terror tulemata jäänud ja — halastamatu diktatuur. Diktatuur, mida lääne ükssilmsed salongikommunistlikud literaadid kuidagiviisi näha ei taha ja millele nad selja pööravad, et seda teravamini otsida demokraatiate endi nõrkusi ja neile omistatud vigu, milliste hulgas silmpaistval kohal on nende arvates kommunistlike diktatuuride taunimine ja antikommunism, mis seisvat maailmarahu saavutamise ees. Tsükloopiasse ei kuulu vastamine, kui palju miljoneid inimesi tuleb ohverdada kui palju demokraatiaid likvideerida, et saavutada seda nn. rahu nõukogudelikus mustris.

KLA

Ajakirjad Saksa okupatsiooni ajal

Saksa okupatsiooniaja lõpu poole, sügisel 1943, alustasid ilmumist kaks ajakirja — "Eesti Pildileht" ja "Ajakiri Naisele", mille mõningaid numbreid on võimalik olnud servida ja mis pakuvad kohati huvitavat aktuaal-ajaloolist ja kultuuriloolist materjali.

"Eesti Pildileht" ilmus kord kuus Tallinnas ja selle vastutavaks toimetajaks oli D. Karopun. Trükiarv 40 000 eks. Ajakirja müüdi ainult üksiknumbritena, kuulutusi ei avaldatud. Ajakirja saatesõnas öeldakse muuhulgas et see "tahab kajastada sõnas ja pildis aja sündmusi, probleeme ning tööd ja võitlust, millesse on täiemääraliselt rakendunud ka eesti rahvas, et koos teiste Euroopa kultuurrahvastega kujundada oma paremat saatust . . . Ajakiri . . . täidab ühtlasi ka kultuurilise vahendaja ülesannet maade vahel, kes on ühises võitluses uue Euroopa tuleviku eest."

On ilmne, et uue ajakirja väljaandmine oli võimalik ainult saksa okupatsioonivõimude loal — ja et selle tõttu tuli ka programmiesituses teha "kummardus" Saksa poliitiliste sihtide suunas. Tegelikult peegeldavad nood "uus-Euroopalikud" sihid ajakirjas üsna vähe. Ka "kultuurilise vahendamise" nähtusi rahvaste (loe saksa ja eesti rahva) vahel leidub napilt. Küll on märgatav sõjaväelise reportaazhi pidevat kasvamist seoses idarinde lähenemisega meie maa piiridele. Kaitsevõitlused punaarmee vastu pälvivad õlgusega tähelepanu. Nendega seotud pildid ja kirjeldused täidavad lõpuks suurema osa ajakirja ruumist. Üldisest okupatsioonaegsest mentaliteedist tunnistab ajakirja toon, mis on läbinisti positiivne. Kriitilisi artikleid või seisukohti ei esine, kirjutatakse "töökangelastest" ja "lakkamatust pingerikkast tööst" taludes või ka metsatööl — väljendused, mis iseseisvusaegses ajakirjanduses ei esinenud. Põhitsetakse Eesti Omavalitsuse teist aastapäeva ja Eesti Põllumajanduseliidu asutamist.

Muus osas esineb mitmesugust reportaazhi, rahvateaduslikke ja kultuuriloolisi artikleid, mis on küll kõik suhteliselt lühikesed, ajakiri hõlmab ju ainult 24 lk. G. Ränk kirjutab vadjalastest juttu on Peipsitagustest eesti asunikest (kellest enamik küüditatud), Saaremaast ja liivlastest. Artikleid leidub seni tundmatust skulptorist J. G. Exnerist (+1874), Ado Vabbest, Kitzbergi varasest loomingust, Kr. Rauast, Molière'ist, "Rätsep Õhu" etendusest, nukuteatrist. Arhitektuuri ajalugu puudutavad Tartu Kivisilda, Vana Tallinna ja Saksa ordukonventimaju käsitlevad artiklid.

Kirjandusliku kaastööd on P. Krustenilt ja sel ajal uutelt autoritelt Ain Kalmuselt ja Gert Helbemäelt. Pealeselle sisaldab ajakiri karikatuure. Luuletusi on oma Mulgimaa üksindusest saatnud Hendrik Adamson.

"Ajakiri Naisele" ilmus Tartus, vastutavaks toimetajaks mag. Mall Jürma, tiraazh 30.000. Saatesõnas õhutatakse "rahvusliku elujõu koondamisele ja säilitamisele".

Ajakiri sisaldab kirjanduslike palade (luuletusi näit. G. Suitsult ja B. Kangrolt, proosapalasid J. Lattikult, K. A. Hindreylt, Reed Mornilt, Fr. Tuglase mälestusi) ohtralt praktilisi nõuandeid ja õpetusi. Toiduainete, eriti rasvainete puudus, peegeldub toiduretseptides (suurele ühepajatoidule ainult 150 g liha). Sama näitavad ka käsitööõpetused — näit. kootud esemete uuendamisest. Laste tervishoiu puhul rääqitakse kirpudest ja sügelistest. Pesuainete puhulgi soovitatakse leidlikult mitmesuguseid "ersatse". On korduvalt juttu naiste sõjapanusest haigla-õetöö ja muu näol.

M. Sillaots arvustab K. Ristikivi romaani "Õige mehe koda", Erna Aavasaar Aino Kallase luuletuskogu "Surma luik". Kodukultuurile asetavad kultuuriloolisi aspekte Gustav Ränk ja Hele Lüüs ("Vestlus taluõuest"). W. Mettus käsitleb teatriprobleeme, kirjutades muuhulgas meie esimesest balletist, Ed. Tubina "Kratist". H. Raudsepp avaldab katkendi komöödiast "Teine isa", näidendit ennast pole hiljem kuskil näha ega kuulda.

Noori lõbustab M. Pihla oma "Rõõmuraasukese" sarjaga, mis olnus hiljem Saksamaal paguluses.

On säilinud ka üks number ajakirja "Eesti Noored", mida toimetas H. Michelson. Aprillis 1944 on võimalik pealkirjastada artiklit: "Noored — meie tulevik! Ühise võitluslipu, sinimust-valge all." Ajakiri on üldiselt õpetliku ja praktilise sisuga, juttu on ka noorte abiteenistusest. (EPL/AI)

Teadlaste "AABS"

Tavalisest tõhusama, 150 lk. raamatuna saabus neil päevil Balti Teaduseliku Uurimisühingu kogu-teos "Journal of baltic studies", lühendap tult "Aabs", vol. v, nr. 4, talv 1974.

Sissejuhatavalt käsitleb ameerika teadlane assistent professor Mercer-Universitys dr. Vincent B. Leitch Eestis tormisattnunud sügavasisulise poeedi ja vaimuliku Uku Masingu teodangut relisiosse visiooni seisukohalt moodsas poessias, võrreldnna G.M. Hopkins (1844—1889) ja T.E. Elliotiga (sünd. 1888).

Ulatuslikus, 14 lk. artiklis esitatakse rohkesti vastavaid luulekatkeis hiiis ja tahavas ingiskeelses tõikes. teisena käsitleb ass. prof. P. Peter Rebane samuti 14 lehek-üljel, kahjuks veidi skemaatiliselt taaniaegseid Tallinna pliskoppe 1280—1346.

Kolmandana eestiainelisena käsitleb ass. professor George Kurman Vaino Vahingut Nõuk. — Eesti kirjanduses. Pääsosas pöhineb Kurmani analüüs tema ettekandele IV Balti Teaduste Konverentsil chicagos mais 1974.

Retsensioonide ja ülevaadete osas puudub otseselt eestiaineline teema, Kuid taani noor teadlane Knud Rasmussen pnudutab oma dissertatsioonis "Die livländische Krise, 1554—1561" (Vana-liivi kriisiolund 1554—1561) loomulikult ka Eesti alasid, mõnes osas kahjuks küll liigagi skemaatiliselt.

Kiitvalt võiks tõdeda, et "aabs" on üha arenemas mitmekesisnse, sisukuse ja kõrgema teaduslikn taseme poole. Eelteatena on toimetus teatavaks teinud, et järgmises numbris tuleb avaldamisele Stockholmis eluneva eesti õigusajaloolase dr. iur. Ilmar Arensi põhistav uurimus mõningate keskaegsete notaablimõistete ("kuningas", "princeps", "dominus" etc) ebaõigiasest mõadaldamisest ja proletariseerimisest Eesti nõukogude ajaloo-uurimises. Sellel teemal esines Arents teatavasti ettekandega Chicago konverentsil, kuid tema uurimus on "aabsi"2 jaoks eriliselt ümbertöötatud ja täiendatud.

— — —

Kalifornias USA-s suri 14. aprillil Elisabeth Virk, sünd. 14. mail 1899 Tallinnas.

Lõuna-Aafrikas suri 13. aprillil Roman Vaher, sünd. 26. novembril 1909 Tartus.

Viljandi linnas suri 23. apr. Voldemar Metsamärt, sünd. 17. veebr. 1902 Viljandi vallas.

Kuusalus, Eestis, suri 9. mail Maria Prant, n-na Vaumann, sünd. 25. aug. 1888 Kolga vallas.

Melbournes Austraalias suri 13. jaanuaril Alma Emerald Vasepuru.

Aprillilumi Lääne-Eestis

Tallinna ajalehtede ilmateateist nähtus aprillikuu algul, et mitte ainult Tallinna, Haapsalu ja Pärnu ümbrus, vaid ka Kesk-Eesti sai tänavu aprillikuu algul ootamatu üllatsuse osaliseks. "Sovetskaja Estonia" nimetas kevadiste lumesadude puhul, et nelja päeva kestel sadas aprillikuu algul Tallinnas ja Pärnus rohkem lund kui kogu talve kestel.

Üldiselt saabusid kevadised ilmad tänavu varakult ja märtsikuus oli võimalik aiaja põllutöödega algust teha, mis aga üle öö tuli lõpetada. Raske lumesadu mattis varajased lilled ja lehte minemas pöösad. Tallinna ilmajaam märkis sel puhul ajalehtede järelpärimistele, et erakordne ilmastikuvemp on Eestis varem väga harva niisuguseid üllatusi teinud, nagu see tänavu juhtus.

— — —

Kanada meetrimõõdustikule

OTTAWA (VES) — Kanadas tehti algust meetrimõõtude käikulaskmisega käesoleval nädalal. Esimesena hakati kasutama detsimaal-kraadiklaasi (Celsiuse järele). Lähemal ajal kaovad ka keerulised ja iidsed inglise raskuse- ning mahumõõdud.

Ameerikas lükati meetrisüsteemi kasutuselevõtmine mööd. aasta otsusega edasi. Mõned ameerika ajalehed on meetrisüsteemi vastu, kuna selle rakendamine nõudvat tohutut kulu. On tehtud koguni vastupropagandat, et võimalult raske olevat "edaspidi arvestada", et üks toll on 2,539 sentimeetrit, et üks unts on 28,349 grammi jne.

— — —

• Eksamid

Buffalo ülikooli arstiteaduskonna lõpetas arstina Leo Muido, kelle isa on samuti arst, kes töötab New Yorgi piirkonnas. Dr. Muido läheb nüüd haiglapraktikale, et spetsialiseeruda lastearsti kutsele.

Cornelly ülikooli Ithacas New Yorgi osariigis lõpetas arhitektina BA kraadiga Urmas Jaan Vompa.

— — —

Soliste. . .

Alg. lk. 1

les "suurest turismist" N. Liitu ja N. Liidust välja.

Kui asuti valima 9-liikmelist organiseerivat toimkonda selgus, et osa esitatud isikuist ei olnud kohal ja nii tuli otsida uusi, m.h. otsiti asjata töölisesindajaid.

Uudishimulike hulgas oli ka mõned kohalikud eestlased, kes näisid tundvat esinejaid.

Upsala Nya Tidning kirjutisest selgus, et sõprusühingul on Rootsis praegu 30 osakonda 10.000 liikmega.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, I tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB, Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 187:—
Termin (4 kuud) ... kr. 68:—
Kuu ..... kr. 18:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1975

Haiiti mägitsitadell kaheksas maailmaime

Ilmar Külvet käsitleb oma teises matkakirjas Haiiti saareriigilt seda maad ja huvitavat lendu südamaale, külastusega m.h. mägikindlusse, mille laskis ehitada üks Haiiti kuningaid ja mis tuletab meelde Euroopa keskaega, samuti annab ta põgusa ülevaate selle riigi ajaloost.

Mäed, kõikjal aina mäed. Hotelli terrassilt vaadatuina ei ole need ahelikud eriti nägusead, kujutades nagu kõrbenult hallikaspruuni dissonantsi troopilises õiterapsoodias. Aga kui sõita autoga kõrgemale, kus kõik teed lõpevad, näeme et floora värvikirevus on tunginud sinnagi ning jõululilled, poinsetid, mis ilutsesid põhade ajal meie lillepotis, on siin puukõrgused ja ilmselt igikestvad.

Kiviaedadega hoolikalt eraldatud põllulapikesed ronivad nii kõrgele kui võimalik ja siis tuleb vastu kalju, mille põues võib küll peituda loodusvarade maardlaid, kuid ei anna võimalusi haritava pinnase leiandamiseks Haiiti kasvavale ja juba praegu viiemiljonilisena äärmiselt kokku surutud rahvale. Ka takistavad need massiivid teedevõrgu rajamist. See on mägede miinus.

Mägede plussiks on aga see, et ilma nendeta oleks Haiitist kunagi saanud endiste orjade iseseisvat vabariiki. Muidugi oli osatähtsus ka meest vaprusel ning ettevõtlikusel kui suur prantsuse revolutsioon süütas vabadusetahte sädeme, kuid mäed kujunenud looduslikeks kindlusteks, kus maa valdutajad osutusid revolutsiooni mahasurumise katsetel abituiks.

Ja nii mägedele vaadates mõtiskledes tõstatud nagu iseenesest küsimus, kuivõrd teissuguseks oleks võinud kujuneda Eesti saatus juhul kui Looja andnuks meile osakesegi Haiiti mägedekülluses[t] . . .

Kui Kolumbus oma meestega esmakordselt randus, olid aravaki healoomulised indiaanlased nii naiivsed, et nad tulid pahaaimamatult mägede kaitsekilpide varjust randa ja tõid kingitusena kaasa kulda. Selle sõbralikkuse tulemusena oli 50 aastat hiljem kunagisest umbes miljonist aravakist säilunud vaid mõnesaja ümber.

Kuna vajati mustatöö tegijaiks uusi orje, hakati 16-nda sajandi algul Aafrikast neegreid sisse vedama ja selle ühe järelmõjuna on tänapäeva Haiiti rahvastiku näos nii huvitavalt segunenud Senegali, Sudaani, Kullaranniku, Dahomee, Prantsuse, Kreooli ja Mulati tõutunnused.

Haiiti langes hiljem teatavasti Prantsusmaa valdusse ja orjad, kes moodustasid ligemale 90 protsenti rahvastikust, muutsid selle rikkaks Prantsuse kolooniaks. Järgnesid aga rahutused, orjade mäss, nende vabastamine, nende väljatõrjumine ja maailma esimese neegrivabariigi proklameerimine.

Nende veriste sündmuste raamistikust astus välja Haiiti ajaloo neli suurkuju: Toussaint l'Ouverture, Henri Christophe, Jean Jacques Dessalines ja Alexandre Petion.

Mõned ajaloolased arvavad, et Toussaint, väikesekasvulina ja äärmiselt inetu vabastatud ori, on neegrirassi kõigi aegade suurim kuju, ütelgu poksi maailmameister Muhammed Ali selle kohta mis tahes.

Too endine tallipoiss oli see, kes väikese neegritearmeega löi haispaanlased ja inglased Haiitist välja ning kõik näis kulgevat edukalt kuni Napoleon saatis oma õemehekindral Leclerci juhtimisel 70 sõjalaeva ja 45 000 meest Haiitit vallutama.

Toussaint võitles nüüdki vapralt ja edukalt, mäed ja prantslasi mahamurdnud kollane palavik liitlasteks, aga siis ilmnes tõsine mõra ka selle isiksuse soomusrüüs. Kui Leclerc kutsus ta prantslaste peakorterisse vaherahu läbirääkimisi pidama ja kinnitas, et tema juigeoleku suhtes on loomulikult tegemist aumeest mänguga, läks Toussaint naiivselt lõksu. Ta vahistati, viidi Prantsusmaale ja näljutati ühes Juura Alpide kaljukoopas surnuks.

Tema kindralid, Christophe, Dessalines ja Petion aga viisid võitlused edukalt lõpule. Prantsusmaa kaotas oma rikkaima koloonia ja saare, millele Napoleon vaatas kui hüppelauale Põhja-Ameerika vallutamiseks. Dessalines oli see, kes kirjutas 1. jaanuaril 1804 alla Haiiti iseseisvuse deklaratsioonile, kusjuures ta oli ütelnud: "Me kasutame sel toimingul valge mehe pealuud tindipotina, tema nahka pergamendina, verd tindina ja püssitääki sulena".

Dessalines laskis end kroonida Jacques Esimese nime all Haiiti kuningaks, muutus suuremaks hirmuvalitsejaks kui ükski kolonistlik orjapidaja ja mõrvati kaks aastat hiljem mulattide poolt. Järgnenud võimuvõitluse järele kujunes olujord selliseks, maa edalalosas jäi valitsema Prantsusmaal hariduse saanud Petion ning Põhja-Haiiti kuningaks kuulutas end suurusehull neeger Henri Christophe.

Kultuurne Petion läks ajalukku maareformiga ja esimese kooli asutamisega Haiitis, kuid Christophest sai omamoodi ehitaja. 14 aasta jooksul laskis ta ehitada 17 kuninglikku paleed ning mägitipunkindluse Citadell Laferrieri Cap Haiteieni lähedal, mida nimetatakse kaheksandaks maailmaimeks ja mis üksinda toob Haiitisse igal aastal tuhandeid turiste.

Pealinnas sinna pääsemine ei ole just odav ega ka eriti hõlbus. Cap Haitieeni viib küll mingisugune tee, kuid seda kastuades tuleks kaheksa tundi hüpelda maastikuautoga ühest august ja lõhest teise ja selliseid enesepiinajaid ei ole turistide hulgas just palju.

Nii otsustasime meiegi kasutada lennukit. Uudistades Port-au-Prince lennuväljal punasevärvilist kahemootorilist, maksimaaliselt vaid kaheksa reisijat pealevõtvat lennukit, millega ameeriklasest piloot peab meid ja kahte Jamaika-ameeriklasest kaasreisijat viima üle kõrgete ja sakiliste mägede, pole enesetunne just kõige kindlam.

Kuigi reisibüroo esindaja küüniliselt lohutab: "Ei maksa karta midagi. See on kapten Wilsoni isiklik ja ainuke lennuk. Kust ta enam uut võtab kui sellega vastu mäge sõidab".

Umbes pooletunnise lennu järele hüüab piloot: "Seal ta on" ja väikese käänaku järele näemegi oma all pooleldi varemetes hiiglakindlust. Teema paar tiiru, sest ainult õhust saab seda kivimammutit täies ulatuses pildistada. See on eriti oluline meie kaassõitjale, kes esindab iht filmiseltsi ja peab tegema proovivõtteid oma 6500-6500-dollarilise käsikaameraga.

Lennuväljalt sõidame autoga paarikümne kilomeetri kaugusel asuvasse Milot külasse, kust hakkame looklevat rada mööda hobueeslite seljas mäkke ratsutama. Nii lihtne see aga ei ole, et ronid sadulasse ja hakkad minema.

Ei, üks neegrist saatja juhib looma ohelikku pidi ees ja teine kõmbib piitsaga järel. Hobueesel teatavasti ei kuulu kõige targemate loomade hulka, kuid nii rumal ta just ka ei ole nagu tundist, et vabatahtlikult sellise vaevalise retke ette võtab — lihtsalt selleks, et mingisugust vana kindlust vaadata. Seepärast tulebki tagantajajal päris usinalt piitsa plaksutada.

Troopiline päikne on võrdlemisi halastamatu ja ei saa öelda, et harjumata inimesele oleks enam kui kaks tundi kestev mäketõus ratsutadeski just mugav toiming. Lohutame aga end sellega, et jalgsi kõmpivatel ajajatel ja pakikandjatel on mitu korda raskem ja need omakorda võivad troosti ammutada sellest, et Christophe päevil pidid 200 000 endist orja rajama kõigepealt tee mäetippu ja kandma oma turjal üles kogu ehitusmaterjali ning hiljem 365 importeeritud suurtükki kindluse relvastamiseks võimaliku vaenlase jaoks, kes kunagi ei saabunud. Kindluse ehitamine kestis 13 aastat ja pole imestada, et see nõudis 20 000 surmaohvrit.

Meie kitsa mägitee ühel küljel on kuristik, mille põhjapinnases võib olla säilmeid tuhandete ehitajate luudest ja teisel pool vohab õitsev ürgmets. Siin näivad metsikult kasvavat igasugused puuviljad, kõhnita kasvõi otse ratsu seljast banaani järele.

Möödume haiitlaste onnidest, kest välja jooksvad poisid-tüdrukud inglise kelles tervitavad ja ainult harukorril ei mangu raha ega paku midagi müüa — omavalmistatud vilepillidest kuni hollandi õlleni, mis siin maksab sama palju kui mõnes Washingtoni restoranis. Nimelt dollar pudel.

Vilepuhujad, trummitagujad, kõmpkardudel tantsijad sel ühel elu imelikumal teerajal teevad meid nagu osalisteks mingis eksootilises revüüs, kus me harjumatuina oma tõrksate ratsude seljas mängime viist küll koomikute rolli.

Siis, lõpuks ometi kerkib meie ees kindlus nagu kummitav kivilaev. Siseneme väravast ja meile hoovab vastu ühe omapärase maa julma ning hoolimatu ajaloo niiskelt kopitunud hingeõhk. Müürid on 42 meetrit kõrged ja alumises osas üheksa meetrit paksud. Olles läbinud lõputu ruumide labürindi — kuninga 40-toaline korter, majutuspaigad 15 000 mehelisele armeele, laoruumid ja kõik muu — ning tõusnud kõrgeimale tasandile meenub legend, mille kohaselt kuningas Christophe lasknud ühel oma sõduriteüksusel mööda kindlusemüüri otse kuristikku marssida lihtsalt selleks, et tõestada ühele kõrgele väliskülalisele oma meeste kuulekust.

Kindluses elab ka praegu võike Haiiti sõjaväegarnison. Nende meeste töö on kindlasti üks maailma rahulikumaid, kuid ka üksildasemaid, sest televiisorid on Haiitis veel haruldus ning vaevalt nad raamatuidki loevad, sest kui mehed kuuluksid selle 10 protsendi hulka Haiiti elanikkonnas, kes lugeda oskavad, siis tuleksid nad vaevalt kõrget kohta kõrgetest mägedest otsima.

Laskumine lähtebaasi läheb pisut kiiremalt, kuid oleme kohale jõudes päris väisnud. "Kas siis tõesti pole olemas kergemat viisi kuidas selle suurusehullustuse monumendi juurde pääseda", küsime giidilt.

"2Miks ei ole", vastab ta. "Kalli raha eest on kõik võimalik. Jackie Onassis näiteks maandus möödunud aastal helikopteriga otse kindluse katusel".

Tutvume veel Sans Souci palee varemetega, kus Christophe pärast seda kui teda tabas osaline halvatus, end hõbekuuliga surmas, nagu kirjutab ameerika näitekirjanik Eugen O'Neille oma "Imperaator Jonesis". Kuninganna lasi vedada ta surnukeha tsitadelli, kus see kiiresti maeti või peaaegu kremeeriti kustutamata lubjas, vältimaks laibateotamist kuningat põhjalikult vihkama hakanud alamate poolt.

Lennuk oleks nagu meie muljetekoorma võrra raskem kui lendame õhtu eel Port-au-Prince tagasi. Oleme olnud otseses kontaktis ühe kauge ja võõra väikerliigi ajaloo säilmetega. Ja jälle tekib kuskilt möte: Nii tohutu kindlus, mida keegi ei rünnanud. Kui vaid muistsetel eestlastel olnuks selline linnus . . .

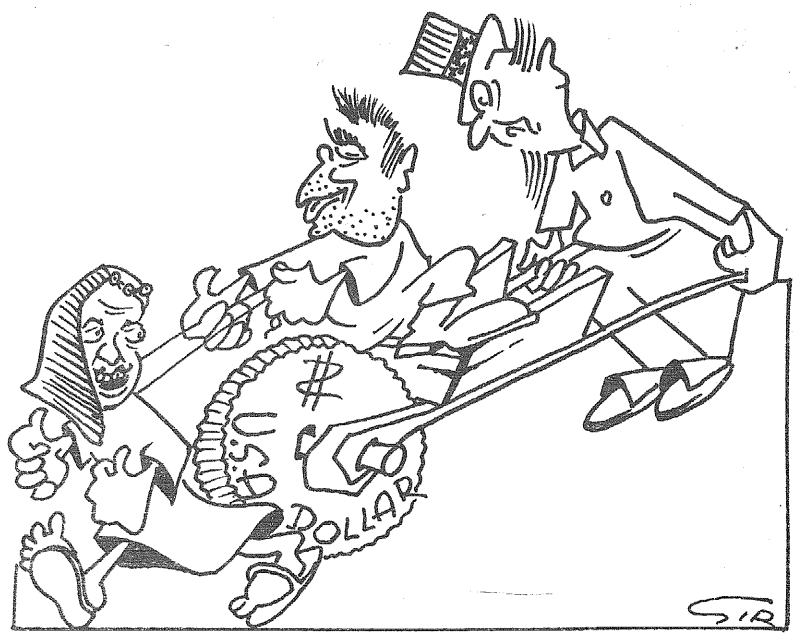

Kaheksas maailmaime, kuningas Christophe mägitsitadell. Foto on võetud lennukilt, ainus viis kuidas seda kolossi saab tervikuna jäädvustada. (Foto Külvet).

Isegi kõrgetel mägiradadel pakuvad Haiiti mudilased müüa igasuguseid omavalmistatud esemeid. (Foto Külvet).

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

Liibanoni nädalaleht Al Hawades kirjutab, et Egiptuse president Sadat tahab saada ameeriklastelt dollarilaenu, et maksta venelastele oma suuri võlgu.
— Kõik teed viivad Moskvasse, peab vaid mõistma seda õiget kombinatsiooni.

Ford suurendab oma mõju USA välispoliitikas

WASHINGTON (VES) — President Gerald R. Fordi esimese ametiaja Euroopa-reisi puhul teatatakse Valgest Majast, et see nädalapikkune ringreis märgib uue ajajärgu, nimelt Fordi enda poolt juhitava välispoliitika algust. Välisministril dr. Henry Kissingeril on endiselt president Fordi usaldus ja ta arbestab tema nõuandeid, aga ta on laiendanud oma välispoliitiliste nõuandjate arvu.

Viimaste sündmuste puhul on välispoliitiliste otsuste tegemisel Riikliku Julgeoleku Nõukogus olnud osa võtmas Donald Rumsfeld, John O. Marsh ja Robert T. Hartman Valge Maja koosseisust.

Riigikaitsega seotud välispoliitilistes küsimustes on presidendi üheks mõjuvamaks nõuandjaks kaitseminister James R. Schlesinger, samuti on end. kaitseminister Melvin. R. Laird presidendi nõuandjaks. Üldiselt on teada, et välisminister Kissingeri vahekord kaitseministri Schlesingeriga ei ole päris sõbralik.

President Fordil ei ole teadmatu, et kogu maailm on senini lugenud välisminister Kissingeri USA välispoliitika kujundajaks ja presidenti on peetud ainult ametlikuks tagapõhjaks.

Nüüdsest peale see olukord hakkab järkjärgult muutuma ja algab Fordi ajajärk USA välispoliitikas. Esimeseks sammuks selles poliitikas on president Fordil käimasolevad nõupidamised Euroopas.

Eriti oluliseks peetakse president Fordi nõupidamine Egiptuse presidendi Anwar el-Sadatiga Salzburgis, Austrias. Nagu teada, ei õnnestunud välisministril Kissingeril saavutada Sadatilt järeleandmisi, mis oleks aluseks Egiptuse ja Iisraeli vahekorra lahendamiseks läbirääkimiste kokkuleppe teel. Kui president Ford selle eesmärgi saavutab, siis on see suur välispoliitiline võit, kuna uuel sõjalisel kokkupõrkel Lähis-Idas, s.t. Iisraeli ja araabia riikide vahel võiksid olla kaugeleulatavad tagajärjed. USA on teatavasti lubanud Iisraeli iseseisvust toetada ja on juba andnud Iisraelile miljonite dollarite väärtuses sõjavarustust ja ka rahalist toetust.

Valgest Majast antud informatsioonis juhitakse tähelepanu juhtumitele, kus president on jätnud arvestamata dr. Kissingeri ja Riikliku Julgeoleku Nõukogu soovitused ja toiminud teiste nõuandjate ettepanekute järgi.

Näiteks soovitas Riikliku Julgeoleku Nõukogu, et pärast Lõuna-Vietnami ja Kambodža langemist USA annaks nendele maadele majanduslikku toetust kas UN-i või mõne teise rahvusvahelise organisatsiooni kaudu.

John O. Marshi ja teiste nõuande põhjal president keeldus igasugusest majanduslikust abist mainitud maade ülesehitamiseks kommunistide võimu all.

Reise juhtumina tuuakse ette Roomas toimunud rahvusvahelist toiduainete konverentsi, mille puhul välisminister Kissinger korduvalt pressis president Fordilt lubadust, et USA aitab raskustes olevaid maid erakorralise suure abiga toiduainete kujul. Valge Maja nõuandjate ettepanekul president lükkas välisministri taotluse tagasi.

Need on mõned näited juhtumitest, kus välisminister Kissinger ei ole suutnud enda ettepanekuid presidendi juures läbi viia. Märgitakse aga, et president peab ka praegu välisministriga iga päev vähemalt tund aega nõu ja dr. Kissinger on ikkagi veel juhtiv isik USA välispoliitikas.

Toronto-märkmeid

TORONTO (EPL) — Möödunud talve lõpust ja varakevadelisest elust Torontos on terve rida sündmusi eestlaste elualeenil ülemeremaade ja ka USA ajalehtede lugejail teadmata jäänud, kuna kauaaegne postistreik ja selle järelmõjud ei olnud soodsad tihedamaks kommunikatsiooniks. Enne, kui Kanadat haarab uus postistreik, mis igati tõenäolik ja mis võib kujuneda isegi kauakestvamaks kui senised streigid, püüame allpool kirja panna mõned märkmed Toronto eestlaste elust, mis väärivad tähelepanu ka laiemas ülatuses.

Algame sellega, kuidas on eeltööd hargnenud eelseisvate Eestlaste Kesknõukogu uue koosseisu valimisteks. Need on nüüd ametlikult väljakuulutatud ja leiavad aset maikuus. Talvel, mil "poliitilised kired" üsna teravaks ja tuliseks läksid, arvestati, et "eestlaste parlamenti" kandideerijate hulk tõuseb üsna suureks. Tegelik elu näitas aga vastupidist — kandidaate saadi kokku ainult 53, kellest 8 kandidaati "ukse taha" jäävad, kuna koosseis on 45-liikmeline (valitavate osas). Talviste sündmuste piusel arvati, et "Rahvuslased" ja võitlejate ühingute ringkonnad esitavad arvukalt omapoolseid kandidaate ja "võtavad Kesknõukogus võimu üle." Seda ei tarvitse nüüd loota ega karta, sest kandidaatide enamiku moodustavad "neutraalsed" inimesed. Võrreldes Keskorganisatsiooni valimisi Kanadas ja teistes maades, nagu USA-s ja Rootsis, väärib alakriipsutamist tõsiasi, et laiematest ringkondades ollakse valimiste vastu tagasihoidlikud ega kiputa maksku-mis-maksab Keskorganisatsiooni koosseisu. on põhjust karta, et tagasihoidlikkus mis ilmnes ka kandidaatide esitamisel ilmneb ka valimistel.

Kultuurilises tegevuses oli möödunud perioodil palju mitmekülgset avaldust ja see avaldus peamiselt ainult muusikalisel alal. Mõnel määral ka kunstielus, kuid kirjanduslik tuiksoon tuksus ootamatult tasaselt, vaatamata sellele, et vabariigi aastapäevast alates elatakse Raamatuaasta tähe all. Prominentse nimega Eesti Kultuurikogu Kanadas pole näiteks juba aasta-aega ühtki kirjanduslikku üritust korraldanud, vähesel määral on seda püüdnud elus hoida teised organisatsioonid, kellede üritused on aga piirdunud enneköike oma liikmeskonnaga.

Mis puutub aga muusikaelusse, sii on seda arendanud enneköike Kultuurikogu juures asuv Kontsertbüroo. Viimase tegevusest talvel ja varakevadel tuleb eriti esile tõstma Roman Toi helitööde kontseri Rochdale'i sümfooniaorkestri osavõtul ja hiljutist Käbi Laretei kontserti, mis töi saalitäieli publikut kokku ja jätsid ka majanduslikult omad positiivsed jäljed korraldaja kassasse, kuna teised kontserdid lõppesid majandusliku puudujäägiga. Üldiselt tunnevad Toronto eestlased, et neile pakutakse pisut ülepakkuval kujul muusikakultuuri, sest peale Kontserbüroo korraldavad ka kõik laulukoorid oma kontserti, mis päris loomulik.

Kunstinäituste rohkusega 1975. a. esimesel veerandil on torontolased vabas maailmas vist küll esikohal. See on seletatav sellega, et Kontsertbüroo on oma muusikalise ürituse kõrval samaaegselt korraldanud ka väikesemaid kunstinäitusi, milledest viimane, nimelt Käbi Laretei kontserdi puhul, oli hooaja silmapaistvaim näitus. Nimelt esitas sellei oma töid noor kunstnik A. Kingissepp, keda on avalikult tunnistatud kõige silmapaistvamaks ja andekamaks Toronto eesti kunstnikuks.

Kaasmaalaste majanduslikust "kõrgkonjunktuurist" annavad tõendust ka need lugematud pikad talvised puhkusreisid, mis paljudel torontolastel sel hooajal seljataha jäänud või veel praegugi käsil. Arvatakse, et tänavu talvel on "floriidatajaid" olnud palju rohkem kui eelmistel talvedel. Et Toronto eestlaste südamed soojalt tuksuvad ka palavale Miamile, kuhu terve rida eestlasi kavatsevad saabuvatel pensionipäevadel päriselt elama asuda, näitab ka see, et Toronto eestlaste protsent on erakordselt suur Miamisse kavatsetavasse korterimaja ostmisel. Samaaegselt on paljud praegused keskealised ostnud mitmele poole Florida rannikul ehitusk-rundid, kuha vanaduspäevadeks ehitatakse oma kodukolle. Näib tõenäolikuna, et lähema kümne aasta jooksil saavad USA eestlased Toronto eestlaste kaasabil uue eestlaste keskuse ookeani kaldal kohisevate palmipuude all. Kas selle eesmärgiga alles äsja Floriidasse sõitsid Eesti Rahvusteatri lavastajad-näitlejad Riina Reinik ja Rudolf Lipp, pole teada. Muide, viimased olid talve loojamineku ja ja kevade tärkamise vaheajal teatritööga eriti koormatud, andes lühikese aja kestel kaks lavastust. Küllap selle peale kulub ära ka mõistlik puhkus!

—ne.

Stipendium Küngile

Bertil Ohlini nimeline stipendium, mida igal aastal jagatakse silmapaistvatele noortele publitsistidele, langes tänavu Andres Küngile. Tähelepanuvaidlus on seoses tema Tshiili-raamatuga ja stipendium mõeldud võimaluste andmiseks küsimuse edasiseks jälgimiseks.

Narkootika USA sõdurite seas Saksas

WASHINGTON — 6000—9000 ameerika sõdurit Euroopas kasutavad heroiini ja teisi kangeid ulmastuaineid, tõendas rahvasaadik Lester Wolff.

See New Yorgi piirkonna demokraat väljendas oma muret selle suure arvu üle, mis ta oli saanud Robert Dupont' lt. Valge Maja narkootika büroo direktorilt. Sama mees ütles veel lisaks, et 10% Euroopas olevaist Ühendriikide umbes 300,000 sõdurist tarvitavad päeviti marijuanat või hashishi.

Naisteaasta tähistamine Ameerikas

NEW YORK (VES) — Euroopa Naiste Nõukogu Ekslilis, mille liikmeks on ka USA-s asuvad eesti naisorganisatsioonid, korraldas New Yorgi Ungari Majas Kesk- ja Ida-Euroopa kontserdi UNO poolt välja kuulutatud rahvusvahelise Naiste Aasta tähistamiseks.

Külaliskõnelejaks oli USA naisklubide föderatsiooni president Margaret Lond Arnold, kes on Naisteaasta USA-komisjoni liikmeid. Esinesid ka eesti naisvõimlejad.

Soomlaste südameatakid venelaste radarist Laadogal?

NEW UROK (VES) — UN üks alluksusi, Maailma Tervisholu Organisatsioon, juhtis Soomes N. Vene piiri lähedal asuvate väikelinnade ja asulate elanikkonnas esinevaid erakorralisi haigestumisi uurides maailma tähelepanu N. Vene salajastele sõjalistele seadmetele.

Nimelt asub Laadoga järve idakaldal suur radarijaam, mille mikrolained teostavad luuret kuni USA missiilite laskebaasideni Dakota osariikides, ühtiasi samal ajal ohustades Soome elanikkonna tervist haigusitekitava radiatsiooniga.

Ameerika teadlane dr. Milton Zaret, füüsik ja mikrolainete spetsialist, esines Varssavis toimunud mikrolainete eriteadlaste konverentsil ettekannetega nähete üle, mis ilmnenud Soome piiriäärsete elanike tervises ja mida dr. Zaret sidus Laadoga järve ääres oleva radarijaamaga.

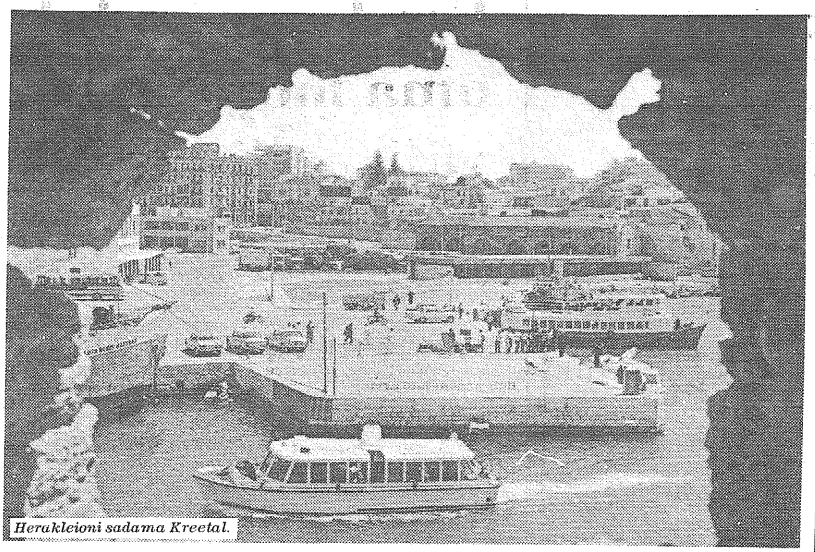
Soome linnades Kuoplos, Joensuus ja Ilomantsis on UN-i Maailma Tervisholu Organisatsiooni andmetel elanike keskel hakanud esinema maailmas ainulaadselt suur protsent südamehaigusi, ja seda rohkem, mida lähemal asutakse N. Vene piirile.

Kahes teises piirilähedases asulas, Koitsanlahti ja Parikkala, on kiiresti suurenemas vähjahaigusse jääjate arv. Nähte põhjuste uurimisel on jõutud selgusele, et selleks on N. Vene radarijaam Laadoga järve kalda tühimaal, kus Venemaa pool piiri elanikkonda ei olegi. Aga Soome poolel jaama mikrolainete radiatsioon tekitab elanikkonnas südameja vähjahaigust.

Radiatsioon ja sellest põhjustatavad haigused on muidugi ainult N. Vene sõjaliste seadmete kõrvalnähted. Ameerika luure andmetel, mille tähtsama osa moodustavad õhuluure ülesvõtted radaijaama hoonetest ja saateseadmetest, on tegemist venelaste kõige uuemate uurimuste põhjal ehitatud super-radariga. Jaamast USA suunas välja saadetavad mikrolainete joad ulatavad kuni 4500 miili kauguseni USA-sse, jälgides ameerika missiilite väljalaskmist ja ka nende suunda.

USA-s suri Ilse Zimmerman. nna Olev.

Tallinnas suri 23. jaanuaril aiandus- ja maastikuarhitekt Aleksander Niine, sünd. 10. augustil 1910 Läänemaal. Lõpetas Läänemaa ühisgümnaasiumi a. 1929 ja Inglismaal Readingi maastikuarhitektuuri kooli a. 1939, olles vahepeal töötanud Haapsalu linnaaednikuna. Viimasel ajal oli ta maastikuarhitektuuri õppejõuks riiklikus kunstiinstituudis ning Teaduste Akadeemia uurijana.

Herakleioni sadama Kreetal.

Muljeid Kreetalt:

Punamuld, oliivid, eeslid

Kreeta, mis ajaloos on asunud Euroopa ja Orlendi vahel, elab praegu üle vaheastet vana talupojakultuuri ja moodsa tsivilisatsiooni lävel. Valgetes linnades kohtame uusi ja vanu arhitektuurivorme kõrvuti (ka vanad Kreeta majad on "moodsalt" kandilised). Linnade kitsastel ja köveratel tänavatel tunglevad autod, mis on veel samapalju uhkus-staatuse vahendid kui töörlistad. Küladevahelistel kitsastel teedel sõidavad mehed ja naised eeslite seljas, kitsed nööridega järel. Hobuseid ja lehmi kohtab Kreetal harva, neile ei leidu saarel küllaldaselt toitu.

Taolisi üleminekunähtusi kohtab igal pool. Saarele, mis on 250 km pikk ja 20–60 km lai ehitatakse sirget ja laia autoteed senise kitsa ja kõvera ning kurviderikka asemele. Kreetalased kuulutavad uhkusega, et nüüd on võimalik sõita saare ühest otsast teise nelja tunniga senise kaheksa asemel. Turistid, kes kasutavad autoüürimise moodust, eelistavad vana ja pikka teed, mis viib läbi pitoreskseste külade ja mägede vahelt üles-alla.

Bussiga samu teid sõites pole just päriselt hea tunne, kuigi turistijuht trööstib, et Kreeta bussijuhid olevat väga osavad. Teed on kohati väga kitsad ja nende äärtel pole mingit kaitset.

Heraklioni lennuväljale maandub päevas pooltosinat turistilennukit, aga esialgu kaovad turistid Kreetal päriselanike hulka. On küll märgata tendentse turismiäri suurendamiseks. Mõned alad Malia juures võivad paari aasta pärast meenutada "suplusvabrikuid" Riminis või Kanaari saartel – hiiglahotellid, baarid, ärid turistidele mõeldud kribu-krabuga (mis vähemalt praegu on Kreetal parema kvaliteediga kui mujal). Kiiresti on organiseeritud koolid, milledes tulevane hotelli- ja restoranipersonal õpib inglise ja saksa keelt, selleõttu on juba praegu võrdlemisi lihtne ennast arusaadavaks teha.

Olime Kreetal ortodoksi lihavõtte ajal. Reedel löid kirikute kellad kogu aeg leinarütmis, väikese kiriku ette oli üles poodud riidest tehtud "Juudas". Rahvast vooris kogu aeg kirikutesse ja sealt välja – küünlaid süütama ja pühapilte suudlema. Pidulik jumalateenistus laupäeva õhtul moodustas samuti vana ja uue segu. Kirikus loeti tundide kaupa evangeeliume – mitte meie ortodoksi kiriku muusikaga, vaid sootuks orientaalsema ja ühetoonilisema viisiga.

Enne otsustavat hetke (kell 12 öösel) sammusid sõjaväemarsi saatel kirikusse kõrgemad kreeka ja Nato sõjaväelased daamidega. Kell 12 süüdati kirikus küünlad ja see küünlatuli "lagunes laialt" mööda linna, kuna kirikus või selle ees süüdatud küünlad viidi koju ikoonide ette põlema. Samal ajal pildusid poisikesed paukherneid ja muid paukuvaid esemeid, lasti rakette.

Heraklioni vanalinn on surutud veneetsia-aegsete linnamüüride poolt kokku kolmnurgaks sadama ümber. Turutänavad meenutavad oma aedvilja, liha ja leivapoodidega kohati idamaist basaari, kus igamees köva häälega oma kaupa pakub. Samas võib osta kõiksugu originaalseid maitseaineid, sadatsorti pähkleid ja söödavaid seemneid. Turu kõrval on restoranid, mis pakuvad enam-vähem originaalseid kreeka toite – muuhulgas röstitud lambaliha ja raudora otsas praetud sealiha, "moussakat", ja väga rikkalikult salatit, mis sisaldab tomateid, kurke, sibulaid, salatit ja juustu. Kõik on värske ja puhas, salmonella-oht ei näi olevat kuigi suur. Vesi on heamaitseline ja puhas.

Kreeta (nagu üldse Kreeka) on ka üldiselt puhas maa. Külatänavatel ei kohta prahihunnikuid ega mahapillatud paberit ja plasti, nagu nii tihti Lõuna-Itaalia ja Sitsiilia peenemateski asulates. Majade põhivärv on lumivalge lubi, uste ja akende juurest tihti kaunistatud sinisega (sini-valge on Kreeka lipu värvid). Ohtrate kohvikute ees istub kogu päeva jooksul ohtralt mehi (külades ainult mehi!), kes ajavad juttu või keerutavad käes roosikrantse meenutavaid kivikesi nööri otsas, mis näivad olevat kasulikud "stressi" vastu.

Väljas kõrvetab kuum päike tavaliselt pilvitust taevast, põhivärvid maastikus on oranzhpunakas muld ja oliivipuude hallikasroheline. Oliivisalud on kohati tohutult suured, puude arv kogu Kreetal ulatub miljonitesse. Need on väga vanad puud ja tüved sõlmelised-krobelised.

Oliivipuu istutaja – öeldakse – ei mõtle poegadele vaid kolmandale-neljandale põlvkonnale. Puu kasvab aeglaselt ja selle iga ulatub sajanditesse. Oliivisalude kõrval laiuvad viinamarjaistandused – vein on kuivalt hapukas ja janu kustutav. Sügav rahu valitseb küngaste, salude ja väljade kohal. Inimesi näeb seal harva, Kreeta asustus on koondunud küladesse, üksikelamuid peaaegu ei esine.

Lennukiga üle lennates näib saar viljatuna. Kaks kolmandikku sellest ongi mägede all, millelt sajandite tuul ja vihm on uhtunud minema viljakandva punase mulla. Muld on kogunenud orgudesse ja rannikutele ja ihkab ainult vett, et kasvatada oliivipuid ja viinamarjapõõsaid. Suurte alade viljatuks jäämises on süüdi – nagu tihti – inimene ise. Juba eelajaloolisel ajal on mõtlematult hävitatud – nagu kõikjal Vahemere rannikutel – metsi ja eemaldatud mullalt kaitsev taimestik. Nüüd asendavad kaljud endisi metsi, atimekasv annab toitu vaid eeslile ja kitsele.

Kreetalane on tumedajuukseline, elav ja häälekas, omavahelises käitumises, mida saab jälgida tänavakohvikutes istudes, sõbralik ja teatud väärikusega. Kunagistest saare algelanikest olevat rahvastikulisi jälgi alles saare idaosas, kus leidub pikki heledajuukselisi ja sinisilmseid inimesi. "Moodsat mentaliteeti" noorsoo juures esindavad ainult välkesearvulised hipid, kellest osa on leidnud endale ajutise elupaiga saare lõunaranniku kaljude koobastes.

Ar-gi.

Kanadasse E. Päevade sihtasutus

TORONTO (ME) – Ülemaailmsete Eesti Päevade Kanada Komitee juhatus on saatnud kohalikele eesti organisatsioonidele tutvumiseks kava Eesti Päevade Sihtasutuse moodustamiseks, mis asendaks senist komiteed ja oleks permanentne maadevahelisi kohtamisi korraldav keskus Kanada osas.

Kanada, esimeste ülemaailmsete Eesti Päevade edukas korraldaja, asub seisukohal, et ülemaailmsete kokkutulekute kohalikel korraldajail on alati vastutus oma kogemuste üleandmiseks järgmisele korraldajale. Nii ei tohiks Baltimore 1976 a. Esto-76 korraldav komitee pärast ürituse teostamist laiali minema, vaid oma kogemused järgmistele korraldajatele Rootsis pärandama.

Sihtasutuseks muutmise idee algataja mag. Robert Kreem, kes oli ülemaailmsete kokkutulekute "isaks" on otsustanud esimehe kohast loobuda, kuna tal tuleb edaspidi rohkem ülesandeid oma kutsealal.

Torontos suri 4. aprillil Johannes Rooma, sünd. 13. detsembril 1921.

New Yorgis suri Edward Martinfeld.

Eestis suri Rein Hiiemägi.

Lundi-Malmö täienduskool tähistas õppeaasta lõppu

LUND (EPL) – Päikesekõllasel maikuu pühapäeval kogunes Lundi ja Malmö õppiv noorus koos vanematega Petersgårdenisse Lundis, et tähistada Lundi ja Malmö eesti täienduskooli õppeaasta lõppu ja et samal ajal austada emadepäeva puhul emasid, kellede rinda noored kinnitasid elavaid lilli. Avar saal kaikus laste röömsast kilkamisest, kuna kohal olid ka Lundi eesti Mänguringi mudilased. Ühtlasi anti kolmele täienduskooli lõpetajale lõputunnistused, kaunistatud sini-must-valget värvidega.

Pärastavasõnu täienduskooli toimkonna nimel Harald Viirsalult algas kava Mänguringi mudilastelt, kes kandsid vapralt ette kolm pisilaulu. Kuigi üks väikemees kaotas silmapiiguks närvid, ilkvideeris vahejuhtumi appiruttanud noor ema, kes on ühtlasi Mänguringi kasvatajaks. Mänguringi kuuluvad õpilastena: Mari Aaman, Mats Aaman, Siim Aring, Leo Kant, Pila Kauri, Triinu Kivikas, Marie Laas, Urve Laas, Jaak Meri, Tiina Meri, Toomas Meri, Peeter RAndsalu, Anne Saarnak ja Linda Saarnak. Kasvatajateks on prouad Aili Aaman ja Liivia Aring.

Järgnevalt esinesid täienduskooli õpilased kahe lauluga "Kevade tulnud" ja "Kallis emakene", millele järgnes kõigi kaastegevusel haarav eesti ühislaul "Ema süda".

Mis võib juhtuda ühe montööriga, kes tulnud arsti juurde selle külmutuskappi parandama ja keda arst eksituse tõttu võtab vastu patsiendina – võis näha pisinäidendist, mille ette kandsid 2. klassi õpilased Mart Kivikas, Niglas Rämmal, Jaanus Schiedat, Lembitu Sergo ja Jaak Tammert.

Veel põnevam lugu juhtus järmises ettekantud näidendis, kus kosmosest ilmus järsku Atsile inimesele sarnanev olevus, kelle otsaesisel side kahe antenniga ja kes tegi imelikku häält. Ta tuli Veenuselt lendava taldrikuga, oli maandunud Atsi aias ja püüdnud seal lehetäisid, mis kasvavat Veenusel elevandi suuruseks: olevat nende lehmad. Selle fantastilise loo esitasid Mart Klaar, Peeter Tundo, Mikaela Peetre ja Hannes Mathiesen.

Pöimiku "Kevadele" kandsid ette Kaljukünka-Saime skautlikud noored gaider Eliise Pommeri juhatusel. Rühma kuulusid: Andres Asu, Heli-Ann Klaas, Mart Klaar, Leena Kriisa, Lennart Kriisa, Hannes Mathiesen, Ann-Leen Mikiver, Kristjan Nilsson, Tiina Nilsson, Pila Reinbach ja Toomas Reinbach.

Pärast 6-aastaseid õpinguid, algul mänguringlastena ja nüüd Lundi täienduskooli lõpetajatena, said lõputünnistused koolijuhatajalt fil. kand. Eha Põhlilt Heli-Ann Klaar, Hannes Mathiesen ja Maria Sundberg. Eesti Kirjanike Kooperatiivi kingine said nad suurteose "Eesti Vabariik" ja kooli jäävatelt õpilastelt igaüks ühe roosi. Kooljuhataja märkis, et eesti keele õppimine ja selle oskamine ei ole asjata, kuna seda võib nimetada maailmakeeleks. Kõikjal maailmas võib kohtuda eesti noortega, kellega saab vahetada mõtteid meie kaunis emakeeles. Eelolevaks võimaluseks on ka eesti skautlik suurlaager Rootsis, kuhu koguneb eesti noori mitmelt mandrilt.

Pärast tänusõnu kokkutuleku sisustajaile ja kava täitjaile mänguringlastele, õpilastele, õpetajatele, skautlikele noortele ja kaastöölistele lauldi eesti hümni. Vahepeal olid kaetud kohvilauad, kus võeti aset. Koosviibimise hubasusele aitas kaasa trio PAT. See koosnes Peet Saarest gitarrega, Toomas Voogandist bajaaniga ja Andres Koernist laulumehena, kes esitasid humoreske perekonnaelust sõnas, laulus ja muusikas.

O. V.

SIIT ja SEALT

Heinrich Kobi New Yorgist sõitis külastusreisile Austraaliasse, kus ta elas varem.

Mart Kilk, meditsiinidoktor kõrva- nina- ja kurguhaiguste alal Los Angeleses nimetati Kalifornia ülikooli arstiteaduskonna assistentprofessoriks kliinilisel õppealal. Herbert Salu, kirjandusteaduse doktor ja kirjanik, kellele Lundi Ülikool hiljuti löi isikliku uurijakoha ülikooli kirjandusteaduse instituudi juures, on saanud nüüd ka Tampere ülikooli dotsendistipendiumi Helsingi raamatukogudes uurimiseks.

Marika Priuhka Stockholmis kuulutati abiellujana maha Sten Wärnfeldtiga.

Eduard Rubel valiti New Yorgi Eesti Vabadussõjalaste ühingu esimeheks surma läbi lahkunud Edward Derricku järele. Dr. Eduard Rubel elab Long Islandil.

Arno Liivak, õigusteaduse professor Rutgersi ülikoolis USA-s, viibis koos abikaasa Annega teaduslikul uurimisreisil Austraalia ülikoolides.

Richard Norvell, ülemaailmsete Eesti Päevade Rootsi Komitee esimees viibis koos juhatusliikme Sven Hansoniga Baltimores, et nõu pidada ülemaailmsete päevade probleemides. New Yorgis ja Torontos oli neil läbirääkimisi ka USA ja Kanada skautlike noorte osavõtu küsimustes sel suvel Rootsis Metsakodus toimuvast maailmalaagrist.

Lembitu Reio, biokeemia professor ja Rootsi Livsmedelsverketi toidu-uurimise osakonna juhataja, viibis USA-s Atlantic Citys erialakonverentsil. Ta külastas ka New Orleansi, kus ta varem on teaduslikul uurimisel viibinud kolm aastat.

Johannes Taras, Vabadusristi kavaler (VR 11/3) ja end. talupidaja Kaarepere, rahistas Lakewoodis 80-aastast sünnipäeva, USA-s on ta töötanud ehitusalal.

Arthur Wanderer, diplominsener Sao Paulos Brasiilias, tähistas oma 75-ndat sünnipäeva. Kodumaal töötas ta raudtevalitsuses, hiljem riikliku ehitusettevõte "Ehitaja" abidirektoriks. Siirdunud Saksamaalt Brasiiliasse, on ta ka seal olnud tegev oma erialal.

Debby Viisima pilt toodi ära ajalehes Toronto Star neljaveerusena. Pildil neiu Viisimaa on pesapallimängimas meeskonnas, mis koosneb modellidest ja tantsijatest ning milline mängib ainult heategevuslikuks otstarbeks. PR-spordlased olevat treeningut alustanud füüsiliseks pingutuseks.

Sport

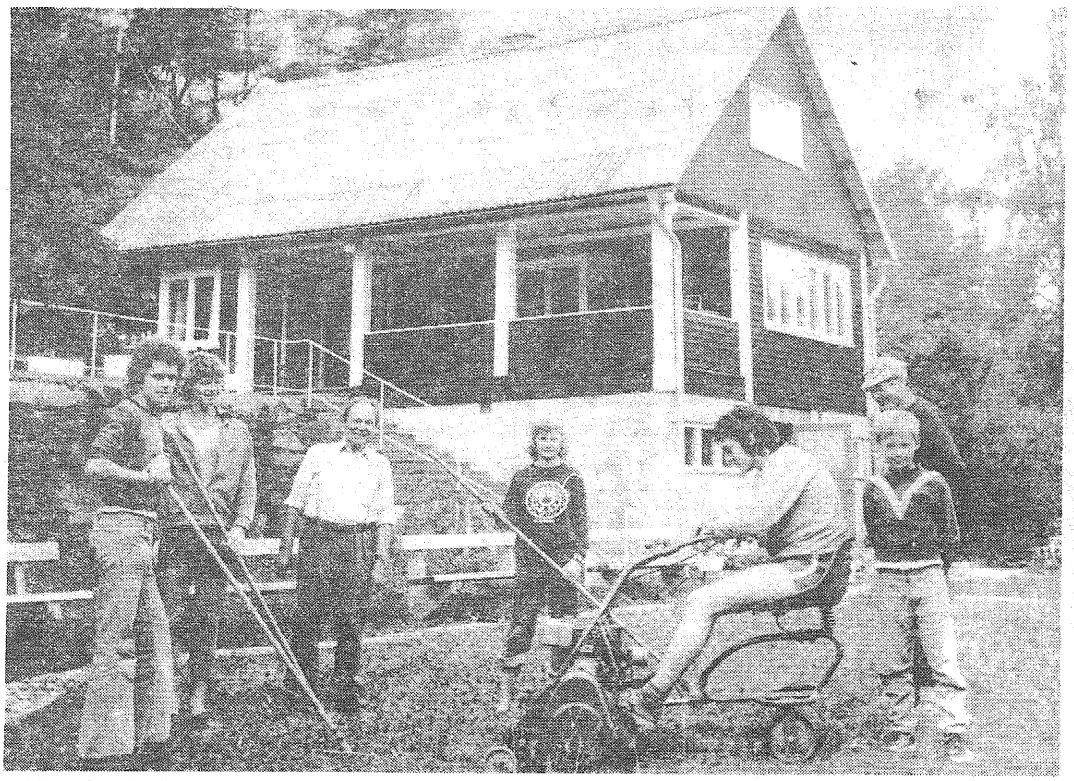
Ain Roost olümpiaadile

TORONTO (VE) – Kanadal on juba 27 sportlast, 14 meest ja 13 naist, kes on kvalifitseerunud 1976. a. olümpiaadi tingimusile kergejõustikus, kinnitatakse Kanada Kergejõustiku Liidu poolt.

Normi täitjate hulgas on ka üks eestlane, Ain Roost, Toronto. Ta täitis kettaheites normi tagajärjega 61,24 m.

Küid olümpiamängud on siiski hädaohus. Nii mainis Quebeci provintsi peaminister Bourassa Quebeci parlamendis, et valitsus võtab tarvitusele ranged abinõud ametiühingute korrale kutsumiseks, kuigi nende abinõude tulemusena võivad Montrealis 1976. a. korraldatavad olümpiamängud ära jäädа.

Montrealis seisavad nimelt ehitustööliste streigi tõttu staadioni ja teiste olümpiaehituste tööd ning ametiühingute esindajad ütlevad, et kui valitsus võtab neli suurt ametiühingut oma hoolduse alla, siis on ametiühingutel kavas suurema üldstreigi korraldamine, mis haarab 250.000 töölist.

Koitjärve kevadise korrastustegevuse juurde kuulub ka muru niitmine ja rehitsemine. On edastmöistetav, et seda tööd teevad Tallinna lipkonna noored. Kuid vanemate näpunäited on mõnikord siiski ka olulised. Pildilt nähtub korrastustöö Laasi-tare ehk lipkonna peamaja ees. Suvepidu Koitjärve 15-nda tegevusaasta tähistamiseks kohustab eriti ümbrust korrastama. (Foto Kopler).

Keeleline arutlus:

Keeleprobleeme suvekodudes

Rootsi keele kõnelemine on mitu aastat olnud üks suuremaid probleeme meie suvekodude tegevuses. Mitte ainult lapsed ei kõnele omavahel rootsi keelt, vaid pahatihti kuuleb seda ka personali juures.

On kujunenud tavaliseks nähtuseks, et eesti suvekodudesse võetakse vastu puht rootsikeelseid kasvandikke. Viimastel aastatel on nende arv olnud umbes 20—30% kasvandike üldarvust. Selline laste koosseis muudab tahes-tahtmata suvekodu praktiliselt rootsikeelseks. Kogemused näitavad, et piisab isegi sellest, kui on olemas ainult üks rootsi keelt kõnelev laps eesti keelt valdavate laste hulgas: jutuajamine — kasvõi puht viisakuse pärast — läheb kohe rootsi keelele üle. Tihti pole selleks ühtki rootsikeelset last vaja. Rootsis üleskasvanud lastel on tavaliselt ikka lihtsam omavahel rootsi keelt rääkida. Suvekodu kasvatajatelt on ka võimatu alati eesti keelt rääkida, kuna rootsikeelsed lapsed sel juhtumil nende jutust ja õpetamisest aru ei saaks.

Keele probleem on iga aastaga ikka tõsisemaks muutunud. Mitmed lapsevanemad ei ole üldsegi eesti keelest ega eesti ühiskonnast huvitatud. Järelikult pole nad ka vaevaks võtnud oma lastele eesti keelt selgeks õpetada. Suveti on aga nendel vanematel olnud soodne võimalus saata lapsed toredale ja odavale suvepuhkusele eesti suvekodudesse. Mõned kasutavad siis ka juhust, et pisut leevendada oma halba südametunnistust: kasvatajaid instrueeritakse hoolega, et nad õpetaksid lastele kätte korraliku eesti keele. Loomulikult ei suuda keegi suvekodus ühe kuu jooksul läbi viia seda, mida laste vanemad mitme aastaga ülejäänud üheteistkümne kuu jooksul pole suutnud — ega ka viitsinud — teha.

Eesti päritoluga lastel Rootsis on peaaegu eranditult hädasti vaja keeleteeningut eestikeelses ühiskonnas. Aga rootsikeelsed lapsed eesti suvekodudes rikuvad selleks kõik võimalused ära. Selle arvamisega ühinevad kindlasti kõik suvekodude kasvatajad ja juhatajad, kelledel endil on praktiilisi kogemusi selles probleemis.

Mida teha olukorra parandamiseks? Moodne pedagoogika nõuab iga tegevuse juures avalikult deklareeritud ja kindlat sihti. Ka eesti suvekodudel peaks olema selge ja hästituntud siht, mille poole kogu tegevust suunata. Muude taotluste kõrval peaks tänapäeval olema laste eesti keele arendamine ja treenimine kõige tähtsam. On ju eesti keel eesti kultuuri ja ühiskonna võti, mis avab noortele mitmed uksed. Kui eesti keelt eesti suvekodudes enam ei kasutata, siis pole ka enam tegemist eesti suvekoduga. Asemele on tulnud rootsi suvekodu. Mis põhjusega siis eesti organisatsioonid ja noortejuhid näevad vaeva suvekodu korraldamisega! Selleks tegevuseks peaks rootslastel endil olema küllalt paremini tasutavaid ametnikke.

Lastevanemailt tuleks nõuda, et nad lapsi suvekodudesse saates ühinevad eesti keele treenimise põhimõttega. Kes sellega ei ühine, võib oma lapsed rootsi suvekodusse saata. Eestikeelsetelt lastelt tuleks alati nõuda eesti keele kõnelemist suvekodus. Esimesel nädalal võib lastele eesti keele sundsulik tarvitamine raskena tunduda, aga kui sellega harjub, siis tuleb keel varsti loomulikult ja kergelt.

Valik tuleks teha laste seas juba registreerimise momendil. Esmajärjekorras tuleks vastu võtta eesti keelt valdavad lapsed. Teises järjekorras võiks, võib-olla, vastu võtta neid rootsikeelseid lapsi, kes on huvitatud eesti keele õppimisest. Neid tuleks sel juhtumil suvekodus eestikeelsetest võimalikult palju eraldada nii, et nad teiste eesti keele rääkimist ei sega. Rootsikeelsetele tuleks suvekodudesse muretseda kvalifitseeritud eesti keele õpetajad, kes suurema osa suvekodu tegevusajast pühendavad intensiivsele keele õpetamisele nii kaua, kuni rootsikeelsed ilma suuremate raskusteta saavad eestikeelses ühiskonnas fungeerida. Võib-olla võtab see kolm nädalat aega, võib-olla kolm suve, aga see olgu kindel püüdlus õiges suunas.

Peaks ka arendama palju tihedamat koostööd olemasolevate suvekodude vahel. Tuleks moodustada üks Tsentraalne administratiivne organ kõikide suvekodude jaoks, kes võtaks kõik laste registreerimised vastu ja valiks välja ja jagaks lapsed eri soovide ja vajaduste järgi eri suvekodudesse. Näiteks võiks suuremaid ja spordihuvilisi lapsi saata ühte suvekodusse. Väiksemaid võiks saata teise, ja kolmandasse võiks viia kõik, kes vajavad erilist eesti keele õpetust.

Mida teha siis, kui registreeritakse liiga vähe eesti keelt kõnelevaid lapsi? Siis tuleks organiseerida vähemalt üks tõeliselt eestikeelne suvekodu Rootsis. Vajaduse korral võiks ka laste pealt tasu tõsta.

Palju on neid vanemaid, kes kodus õpetavad lastele eesti keelt ja panevad lapsed suvekodusse, et nad seal leiaksid eestlaste sõpru. Pärast suve veetmist suvekodus tulevad aga lapsed koju ja on eesti keele arendamise asemel tihtipeale halva rootsi keele ära õppinud ega tahagi enam muud keelt kõneida.

On mindud isegi nii kaugele, et mitmed eesti perekonnad, kellel on eesti keelt kõnelevad lapsed, on löönud käega nii EA Suvekodude Kuratooriumi kui GES-i poolt korraldatud suvekodudele. Omal algatusel ja omal kulul on seevastu juba mitu aastat lastega ELA suvekodusse kokku tuldud, et ühes-koos n.ü. suurpere printsiibist lähtudes veeta mõni suvenädal. Tõenäolikult on viimase kolma suve jooksul ELA vana "äraõpetatud' suvekodu olnud Rootsis ainukeseks, mida keele seisukohalt võiks nimetada puht eesti suvekoduks.

Ülalnimetatud arvamised ja ettepanekud puudutavad esmajoones Eesti Abi Suvekodude Kuratooriumi Stockholmis ja Göteborgi Eesti Seltsi praegusi suvekodude otseseid korraldajaid, teises järjekorras ka Eesti Komitee Noortetööd ja Eesti Laste Abistamisühingut Göteborgis. EK Noortetöö võiks olla vajalik suvekodude administratiivne tsentrum ja majanduslik toetaja. ELA suvekodu pole viimastel aastatel küll korrapäraselt tegutsenüd, aga kinnisvara on ikka veel olemas ja seda võiks vajaduse korral jälle kasutamisele võtta.

Oleks ülikmalt huvitav, kui asjaosalised vastutavad organisatsioonid kiireimas korras (hiljemalt Eesti organisatsioonide kongressil s.a. sügisel) seda probleemi arutleksid, et kohe praktilistele sammudele üle minna, nii et juba järgmiseks suveks administreerimine ja uued tegevuse eesmärgid valmis oleksid.

ANO REBAS

EESTI RAAMATUAASTA 1975

Kohalik elu

STOCKHOLM

Algkool tänab

30-ndat õppeaastat lõpetades avaldab Stokholmi Eesti Algkool südamlikumat tänu organisatsioonidele, ettevõtetele ja üksikisikutele koolile 30-nda aastapäeva puhul osutatud tähelepanu, õnnesoovide, tervituste, telegrammide, kingituste ja majandusliku toetuse eest. Kool loodab heale koostööle ja sõbralikule suhtumisele ka tulevikus.

U. JUUNO
Koolijuhataja

Anette Leemet in memoriam

28. mail suri ootamatult Anette Leemet, n-na Teppe, Kadunu sündis Palmse vallas Virumaal 1905.

Peale Rakvere tütarlaste gümnaasiumi lõpetamist õppis A.T. edasi ja lõpetas Kehtna Kodumajandusinstituudi kodumajandusõpetaja kutsega. Töötas edukalt Tõstamaa kodumajanduskoolis juhatajana talutütarde väljaõpetamisel kuni kodumaalt lahkumiseni 1944.

Rootsis võis kadunu ainult osaliselt ära kasutada oma kogemusi kodumaalt. 1954 abiellus oma koduvalla põllumehe Karla leemetiga.

Armatusväärne Netti Leemet sai oma lahkuse ja sõbralikkusega südamelähedaseks paljudele, kes Leemetite ihusas majas ja aias teretulnud olid.

Hea mälestus jääb kauaks püsima meie südamesse.

• Huumor

Õpetaja koolis seletab pärivust ja palub väikesel Minnil selle kohta tuua näide. Minni ütleb:

"Pärivus on see, et kui minu vanaisal pole lapsi ja minu isal pole lapsi, siis ei saaks ka mina lapsi."

Maapoiss ja linnapoiss sõidavad rongis samas kupees. Seal on ka noori tüdrukuid. Üks neist palub poisse, et aken lahti teha. Linnapoiss kargab kähku akna juurde ja katsub, kuid ei saa aknaga hakkama. Siis astub maapoiss ligi, tõmbab ühe ropsuga akna alla ja vaatab võiduröömsalt linnapoisi poole.

Linnapoiss istub tükk aega vagusi. Siis tõuseb, astub hädapiduri juurde ja teeb, nagu katsuks ta seda alla tõmmata, aga ei saa. Maapoiss astub siis jälle uhkelt juurde ja tõmbab piduri ühe ropsuga maha.

Rong peatub ja maapoiss saab protokolli.

Turistina Moskvas viibiv ameerika töölne vestleb nõukogude töömehega. Ta jutustab:

"Ma sõidan allmaaraudteel tööle, oma autoga nädalalõppudel rohelisse ja lennukiga välismaale puhkusele."

"Mina sõidan ka allmaaraudteel tööle", uhkustab venelane. "Oma jalgrattaga sõidan nädalalõpul rohellisse ja vajadusel tankiga välismaale."

Kaks õlisheiki kõnelevad omavahel.

"Mul on nüüd uus Mercedes," ütleb üks.

"Juba jälle! Sa alles mineval nädalal ostsid uue Mercedese."

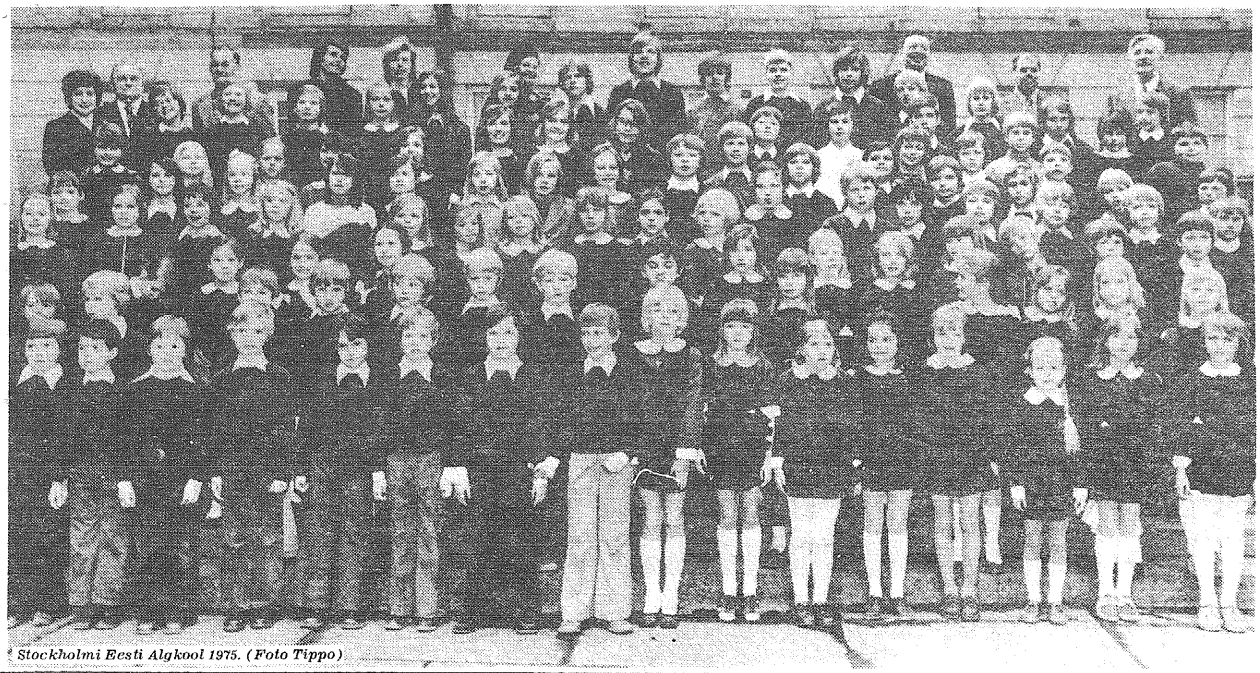
"Jah aga sellel sai tuhatoos juba täis."

Abielumees tuleb hommikupoole ööd koju. Naine hakkab kurjustama: "Sa purjatu, sa igavene joodik! Kus sa kolasid nii kaua? Mina pole tervel ööl silma kinni saanud."

Mees: "Ja mis sa arvad, et mina sain!"

"Mis tuleb välja, kui kaks sajajalgset üksteist kallistavad?"

"Tõmbelukk."

Stockholmi Eesti Algkool 1975. (Foto Tippo)

Lundi PK peakoosolek L.-Rootsi Eesti Majas

LUND (EPL) — Esmakordselt peeti Lundi Põllumeeste Kogu peakoosolekut stinses Eesti Majas, millega väljaspoolt kohalesõitnud liikmed suure huviga tutvusid. Otsustati osta Eesti Maja aktsia ja kõigiti toetada selle otstarbekohast ümberehitamist. Austati EPK auliiget ja Lundi PK juhatusliiget Jüri Loosmet, kes 31. mail sai 88-aastaseks.

Peakoosoleku juhatajaks valiti Osvald Viirsoo ja kirjatoimetajaks Emilie Kiive. Peale ettekantud eelmise koosoleku protokolli ja tegevuse ülevaate kinnitamist arutati eeloleva aasta tegevuskava. Jatkates oma 22-aastast tegevust tahab Lundi PK oma tegevuspiirkonnas oma liikmespere kaudu edasi kanda seda maailmavaadet ja rahvuslikku vaimu, mis oli Põllumeeste Kogude suure pere sütitavaks jõuks vabal kodumaal. Oma liikmete kaudu kohtadel jatkame kaasaaitamist rahvuslike ürituste läbiviimistel. Toetame üldvalimistel valitud Rootsi Eestlaste Esinduse tegevust. Soovitame omandada ilmuvat suurteost "Jüri Uluots. Tema elu ja töö. Tema aeg sõnas ja pildis 1890—1945". Prof. J. Uluots oli peale teadlase ja riigimehe eesti põllumeeste liikumise ideoloogе ja markantsemaid kujusid vabas Eestis. Seda suurteost toimetab ta arhitektist poeg Stokholmis. — Tegevuskava kinnitati samuti laekur Arnold Sergo poolt esitatud kassa-aruanne ja eelarve.

Valimistel valiti uude juhatusse: Valmar Erik (abiesimees), Emilie Kiive (sekretär), Jüri Loosme (ametita juhatusliige), Arnold Sergo (laekur) ja Osvald Viirsoo (esimees). Revisjoni-komisjoni valiti Heldur Alver, Eduard Laanemets ja Eduard Peanberg.

Peakoosolekut tervitasid välismaistest liikmetest dr. Villibald Raud abikaasaga Hispaaniast, dr. Alfred Wendt Saksamaalt ja peatoimetaja Joh. Västrik Saksamaalt. Veel olid saatnud tervituse EPK Esinduse keskjuhatuse peasekretär Ruut Paglant ja EPK Rootsi Esinduse esimees Rudolf Schmuul.

Hiljem istuti järgmises ruumis PK perenaiste poolt kaetud lauas, kus õnnitleti ka Eduard Laanemetsa, kes sai 2. juunil 60-aastaseks.

— — —

Eestis, Pirital, suri 7. aprillil Ado Vesilind, sünd. 9. okt. 1884 Pirital.

Miller Places, N.Y. suri 15. mail Martin Tuuling, sünd. 27. nov. 1898 Häädemeestel, Pärnumaal.

Boråsi emadepäev saalitäie rahvaga

Borási Eesti Seltsi poolt korraldatud emadepäeva tähistamine toimus 25. mail Caroli koguduse majas. Vaatamata ilusale ilmale kogunes emadepäevale saalitäis Borási eestlasi.

Borási Eesti Seltsi abiesimees Erald Art oma avasõnas meenutas emadepäeva mõtte teostamist vabariigi ajal. Mõte on, et sel päeval nii noored kui vanad mõtleme oma emadele ja püüame talle avaldada erilist tänu ja austust, sõnas kõneleja.

— Emadepäeva tähistamine kodumaal toimus mai esimesel pühapäeval, kevade kauneimal ajal. Stinsetes oludes aga tähistame emadepäeva koos Rootsi emadepäevaga, et lastel oleks kergem mõista selle päeva tähtsust ja mõtet.

— Emadepäeva kokkutulekutel ja aktustel üteldakse ülistavaid sõnu eesti emale ja meenutatakse memme vaeva. Eesti ema on seda ka ära teeninud oma raske emakohustusega, sest meie rahva olemasolu on alati olenenud eesti emast.

— Rahvuslikus kasvatustöös võõrsil on ema andnud oma lastele kaasa väärtusliku panuse: eesti keele ja meele. Ilma nende väärtusteta poleks meil ühtehoidu, samuti poleks me läbi raskete aegade kunagi püsinud ühise rahvusena, märkis Erald Art.

Helene Sagrits deklameeris tundeküllaselt kauaaegse Borási elaniku Alide Saare luuletuse "Mälestus möödunust".

Vaimuliku päevakohase talituse pidas õpetaja Oskar Kodres.

Kui koosviibijad laulsid "Üks paigake siin ilmas on" kinnitasid hellakesed omanopitud kevadlillekimbukesed igale emale rinda.

Borási laulukoor Joh. Rõmmeli juhatusel esitas kaks pala, "Unelaul" ja "Sääl kus on meie Eesti".

Ametliku osa lõpetas EEsti Seltsi esimees August Jakobson, misjärele koosviibimine jätkus kohvilauas.

(EPL/TERT)

Noor seitse aastat seltsi esimeheks

SYDNEY (VE) — Juba seitsmendat aastat järjest valiti tagasi Sydney Eesti Seltsi noor ja agar esimees Tiiu Kroll, kes oma sõnavõtus pidas oluliseimaiks ülesanndeiks eestlaste aktiviseerimist nii organisatsioonides kui ka võitluses üldiste Eesti ja eestlaste huvide eest Austraalias ja kodumaal.

Uus juhatus jagas ametid järgmiselt: esimees — Tiiu Kroll, abiesimees — V. Juul, sekretär — U. Simmul, laekur — P. Randmaa, abilaekur — B. Kerves, kultuurialа korraldaja — H. Lattik, varahoidja — E. Arp, majavanem — dr. R. Simmul ja majavanema abi — P. Lind.

— — —

Bridzhihooaeg on lõppenud

Stokholmi Eesti Tennisklubi Bridzhi-sektsioon lõpetas 1975.a. kevadise mänguhooaja peakoosolekuga Eesti Majas esmaspäeval, 26. mail. Tegevuse aruandest, mille kandis ette V. Kolla, selgus, et sektsioon on aasta jooksul edukalt tegutsenud, võtnud osa üle-rootsilistest eesti bridzhi-esivõistlustest ja käinud külas Soomes, Helsingis, huviala kaaslastel.

Helsingist tuldi tagasi võitjatena ja võidetud karikaga. Sektsiooni rahaline aruanne tõendas, et majanduslikult ollakse kindlal jalal ja aruandeaasta lõppes paraja ülejäägiga.

Eelseisva tegevusaasta ürituste kavas on ette nähtud võistlusreis Norrasse, Bergenisse, et koos soomlastega mängida sealsete bridzhimängijate vastu. Käesoleva aasta teise poole mänguõhtutega alustatakse esmaspäeval, 1. septembril Eesti Majas. Mänguõhtu osavõtumaksuks määrati eelolevaks hooajaks kaheksa krooni. Tere tulemast uutele bridzhihuvilistele!

Aruanded kinnitati ja SET-i Bridzhisektsiooni juhib edasiselt juhatus koosseisus A. Kullerkupp (esimees), H. Tarning, V. Kolla, R. Eller ja E. Mölder. Revisjoni-komisjoni kuuluvad E. Koppel ja A. Raidla.

Olof Palme avab Balti konverentsi

13—26. juunil toimub Stockholmis kolmas rahvusvaheline balti teaduslik konverents, kuhu peale eesti, läti ja leedu teadlaste kogunevad balti probleeme uurivad teadlased 15 riigist. Kõige kaugemad osavõtjad on jaapani ja austraalia teadlased.

Kavas on 90 ettekannet, neist pooled mitte-balti päritoluga teadlastelt, mis tõendab lalaldast rahvusvahelist huvi eesti, läti ja leedu kultuuri vastu ja Balti Instituudi ulatuslikke kontakte teiste maade teadlastega.

Konverents avatakse reedel, 13. juunil kl. 10.00 Rootsi Akadeemia ajaloolises peosaalis Börsihoones, mis asub Suurkiriku ja kuningalossi kõrval vanalinnas. Selles saalis toimuvad Akadeemia ja Nobelikomitee pidulikud istungid kuninga osavõtul, teistele antakse saali kasutada vaid erakordsetel juhtudel.

Sama erakordne on meie puhul, et seekordse balti konverentsi avakõne peab peaminister Olof Palme, mis on suureks tunnustuseavalduseks meie 30-aastasele kultuuritööle väljaspool kodumaad. Kõigil asjast huvitatuil on võimalik konverentsi pidulikust avamisest osa võtta, kuid selleks on tingimata vajalik eeleregistreerimine. Konverentsi avamisele järgneb raekojas Stockholmi linna vastuvõtt konverentsi delegaatide ja külaliste auks.

Peaminister Olof Palme

Kaval-Ants ja Vanapagan

August Kitzbergi "Kaval-Ants ja Vanapagan" Ao Vaksi lavastuses kujuneb suursündmuseks Maailmalaager Metsakodu külastajaile. Lavastuses on ligi 50 tegelast, lisaks tehniline personal ja muid abilisi, kes on kogu kevade jooksul arvukaid proovidel käinud.

Pildil näidendi peaosalised proovil Metsakodu vabaõhulaval. Keskel Ao Vaks instrueerimas. Vasakul Valdek Jürisoo vanapagana osas ja paremal Arnold Pundi Kaval-Antsuna.

Külalispäevad Maailmalaager Metsakodus on: pühapäev, 20. juuli — siis toimub maailmalaagri avamine; kolmapäev, 23. juuli kella 15-st 23-ni — sel päeval tuuakse rambivalgusse "Kaval-Ants ja Vanapagan" Metsakodu vabaõhulaval, laupäev, 26. juuli kella 12-st 24-ni ja pühapäev, 27. juuli kella 10-st 18-ni. Neil päevadel, laupäeval ja pühapäeval, korraldatakse külalistele ühisreise mitmest eestlaste keskusest kohalike lipkondade poolt. 29. juulil, mil maailmalaager lõpeb, on Metsakodu külalistele avatud kella 12-st.

Per Ahlmark Expressenis:

Pressitoetus ei tohi sõltuda lehe poliitilisest hoiakust

Expresseni 22. mai numbris astus riigipäevaliige Per Ahlmark järjekordselt välja Eesti Päevalehe õiguse eest saada pressitoetust. Ta ütleb, et "Följeton Eesti Päevalehest saab üha tähtsama varjundi. Aastast aastasse on see leht üritanud saada pressitoetust, aga pole saanud. Centerni ajalehed ilmuvad kord nädalas umbes sama suure tiraazhiga, aga saavad 300 000 krooni aastas. Põhjus on lihtne: eesti ajaleht ei ilmu rootsi kelles. Ta täidab kõik reeglid pressitoetuseks. Kuid sotsiaaldemokraadid, centerparteilased ja kommunistid on otsustanud, et eesti-keelne ajaleht ei saa pressitoetust. Nii ongi juhtunud".

Riigipäeva viimases debatis, jatkab Per Ahlmark, saime jälle kuulda Eesti Päevalehe diskrimineerimisest. Olle Svensson (s), riigipäevaliige ja Folketi peatoimetaja, tõi ootamatult esile, et Eesti Päevaleht "esindab väga konservatiivset hoiakut baltlaste grupis". See on sensatsiooniline vaatepunkt, et sotsiaaldemokraatide pressipoliitiline ekspert kasutab riigipäeval seda kui argumenti, et ajalehele ei anta pressitoetust, kuna ta on "konservatiivne". Tähendab, et subventsiooni jagamisel arvestatakse ajalehe poliitilist värvingut. Selline arvamus tõstatab küsimuse trükivabadusest. Kui valitsus — või valitsuse poolt nimetatud amet — hakkab kontrollima ajalehtede sisu enne-kui antakse toetust, siis on väljendusvabadus ohustatud.

Hiljuti nägime taolist asjaolu riigipäeval, kui Carl-Eric Lundgren (s) ründas ajalehte Dagen, kes "võib haukuda ükskõik kui palju valitsuse peale ja esitada eksiteele juhtivaid seisukohti, aga on siiski välja kviteerinud 2,6 milj. krooni pressitoetust, ilma et oleks tänu ütelnud". Nüüd kuuleme, kuidas Olle Svensson nõuab erisugust kohtlemist Eesti Päevalehele, kuna see "representeerib väga konservatiivset hoiakut". Muutub ohtlikuks, kui riiklikku pressitoetust kasutatakse surve ja tasalülitamise vahendina.

Expresseni 26. mai numbris vastab Olle Svensson Per Ahlmarkile, üteldes m.h., et Per Ahlmark väidab kaks korda, "et ma riigipäeva-debatis tahtnud keelata baltlaste ajalehele pressitoetust, kuna see olevat konservatiivne. Ma olevat seletanud, et Eesti Päevaleht "representeerib väga konservatiivset hoiakut baltlaste grupis" . . . Kolme punktiga markeerib Ahlmark ise, et tsitaat on moonutatud. Lubage mind seetõttu riigipäeva-protokolli järgi anda tsiteeritud mõte tervenisti ja selles ühenduses ka eelnenu lähemalt:

"Sisseränduamet teeb nüüd ettepaneku, et olenemata nendest eeldustest, mis kehtivad üldise pressitoetuse kohta, jagada toetust projektilisana nendele lehtedele (nendele, milled antakse välja vähemusgruppide poolt). Baltlaste osas tähendab ju see, et mitte üksnes Eesti Päevaleht, milline esindab väga konservatiivset hoiakut selles grupis, vaid ka teised balti lehed, millised hindavad näit. sotsiaaldemokraatilisi ja liberaalseid väärtusi, saavad võimaluse pressitoetuseks."

Ühes repliigis Ahlmarkile ütlesin ma, et "ma tahan rõhutada, et see asjaolu, et Eesti Päevaleht on tuntud kui väga konservatiivne ajaleht, ei takista mind kaasa töötamast küsimuse lahendamisel. Aga see on, nagu olen varem ütelnud, väärtuslik, et on leitud selline lahendus, mis võib ka soodustada balti ajalehti teissuguste hoiakutega. Selle väljenduse sensatsiooniline tõlgendus seisneb selles, nagu töötaksin tasalülitamise kasuks. Vastupidine seisukoht on õige.

Per Ahlmark vastab samas Expressenis:

Inimesed, kes ohustavad väljendusvabadust, hädaldavad alati, et neid on valesti tsiteeritud. See oleneb sellest, et nad ei julge kaitsta oma vaateid.

Olle Svensson köneleb niisiis "tsitaadi moonutamisest", aga kinnitab ise igas punktis, et ma olevat teda õigesti refereerinud. Debatis riiklikust toetusest Eesti Päevalehele on Svensson ise toonitanud ajelehe poliitilist hoiakut.

Eesti Päevaleht täidab kõik nõuded pressitoetuseks. Aga ei saa pennigi. Kui Svensson riigipäeval motiveerib keeldumist, siis väidab ta, et leht "esindab väga konservatiivset hoiakut". Miks ta seda ütleb? Mis on E. P. poliitilisel hoiakul pressitoetusega tegemist? Otsustav on, kas ajaleht täidab pressitoetuse nõudeid. Tema konservatiivsus on sama kõrvaline kui teiste balti lehtede poliitiline värving. Aga sotsiaaldemokraatide esmajärguline pressipoliitik toob sisse salakavalal viisil oma hukkamõistu ajalehe ideoloogilise hoiaku üle, kui mele diskuteerime tema toetusest. See on selline surveavaldus pressitoetuse kaudu, mis tuleb alati kahjutuks teha. (EPL/MR)

Soo- ja järvemaagist sai Vana-Eesti rauda

Küsimusele, kust ja kuidas saadi Vana-Eestis rauda, suudeti vastus leida alles käesoleval sajandil. Uurimused näitavad, et Vana-Eestis sulatati rauda sooraust. Esimene rauasulatamiskoht avastati juba ligi sada aastat tagasi. See asub Saaremaal Rauasaatme mägedes. Uurimused näitavad, et rauda sulatati seal sooraust XIII—XIV sajandil.

Saaremaa kõrval on teada kaks rauasulatamispaika Tallinna lähedal. Need on kõigist teadaolevaist vanimad, pärinevad I ja II sajandist. Lisaks esines üks rauasulatamise ettevõte veel Räpina lähedal. On andmeid, et seda kasutati veel 1700. aasta paiku.

See vähene on ka kõik, mida praegu teatakse rauasulatamiskohtadest Eestis. Ei ole kahtlust, et niisuguseid kohti leidub veel, kuid need ootavad alles avastamist.

Suvel 1968 leiti kolm rauasulatamiskohta Kirde-Eestis, Alutaguses. Neid leiukohti kirjeldab geograaf Endel Varep ajakirjas "Eesti Loodus" (nr. 1 - 1970). Üks neist asub Lüganuse kihelkonnas — Maidlas: kihelkonna keskusest 12 km lõuna pool, Alutaguse metsades Rebu (vanades ürikutes — Rebo, Rebbo) külas. Endel Varep ütleb selle leiupaiga kohta: "Rauasulatamispaik on olnud küla keskel, praegugi leidub seal pinnases ohtralt rauasulatamisjäätmeid (rauarãbu). Kõige rohkem leidub seda endise Kambre talu ümbruses. Näib, et küla on rajatud otse muistse rauasulatamiskoha asemele ning tema nimigi võib olla tuletatud seal leiduvast räbust."

Sajandid, millal Rebu külas rauda sulatati, ei ole veel teada. Ürikutes nimetatakse Rebu (Rebbo) küla esmakordselt 1551. aastal. Kohalikud rahvatraditsioonid kõnelevad seal asunud rauavabrikust, mille pikne olevat "puruks löönud". Maaget raua sulatamiseks leidub ümbruskonna soodes mitmes paigas. Rebu külast põhja pool on isegi Raudjõe nime kandev oja ning Raudjõe mets.

Teine rauasulatamiskoht, mille avastas geograaf Endel Varep, asub samuti Maidlas — Tarumaa (vanades ürikutes — Torrama) külas, 18 km kaugusel Lüganuselt. Tarumaa külas leidub rauasulatamisjäätmeid umbes poolteise hektari suurusel maa-alal endise Välja talu põllul. Rauarãbu oli seal varem niivõrd rohkesti, et seda kasutati isegi külatee sillutamiseks. Mõned sealt leitud rauarãbu tükid kaaluvad üle 10 kilogrammi.

Analüüs näitas, et Tarumaa rãbutükid sisaldavad veel kuni 32 prots. rauda. Ürikutes nimetatakse Tarumaa (Torrama) küla esmakordselt 1533. aastal. Rauasulatamise kohta ütleb vana rahvatraditsioon, et see toimus väga-väga ammu — enne kaht katkuaega. Sood ja ojad Tarumaa küla ümbruses on rikkad maakeveest ja paljudes kohtades esineb maapinnas maakekiht.

Kolmas Alutaguse rauasulatamiskoht asub Alutaguse lääneosas — Tudus (Palasi külas), Punasoo ja Sirtsi soo vahelisel künnisel Rakvere-Rannapunger ja maantee lähedal). Külas leidub Eigi pere õues kohati kuni poolteise meetri paksuselt rauatagi, samuti on leitud sealt torude tükke. Tagiga kaetud maa-ala on 0,1 ha suurune. Maaget olevat saadud Kunda (Tõnsu) jõe lähedalt heinamaalt, kus sambla all leidub veel nüüdki maakekiht. Ürikutes nimetatakse Palasi (Pallase) metsa esmakordselt 1492. aastal ja Palasi (Palas) küla 1529. aastal. Küla on arvatavasti siiski palju vanem, sest seal leidub kalmeid XIII—XIV sajandist.

Lisaks neile uutele leidule esineb veel andmeid, et rauda võidi sulatada ka Kuremäe-lisaku maantee lähedal Kõnnu järve ääres ja Kõrvemaal asuva Kiruvere järve kaldal. Mõlema paikkonna maastikuline ilme on üsnagi sarnane, sest mõlemad järved asuvad kõrgete vallseljakute kõrval metsade ja soode keskel. Kas neis järvedes leidub järvemaaki ja kas seda kasutati rauasulatamiseks, on veel selgitamata ja ümbrus selles osas uurimata.

— — —

Vene teadlane hüppas ära

Viimaseks põgenikuks Venest on Vätsheslav Kovalev, kes maikuu keskel ära hüppas Havail peatunud N. Vene okeanograafiliselt laevalt "Dimitri Mendelejev", kus ta töötas ookeanivete uurijana-spetsialistina.

Vene okeanograafilisteks uurimisteks eriseadmetega varustatud laev pidi lahkuma Honolulust. Teda olid saatmas ameerika õpetlased, kes töötasid koos vene okeanograafidega. Vene õpetlased ja laeva meeskond olid kõik juba pardal, kui avastati Kovalevi puudumine. Arvati, et ta on linnas eksinud ja dr. Bernett, ameerika õpetlane, kes oli samal Vene uurimislaeval õpetlaste vahetamise korras töötanud 6 nädalat koos viie teise ameeriklasega, siirdus meest otsima, mis jäi tulemusteta.

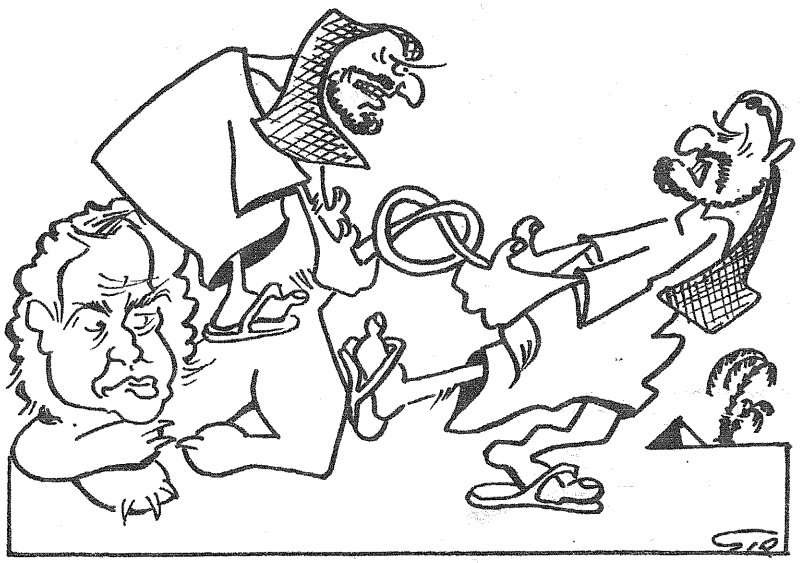
Nagu selgus, oli Kovalev samal ajal sadamast vaid mõned blokid eemal USA immigratsiooniametis. Kovalev oli läinud mõni tund enne laeva väljasõitu Honolulust Havai prokuröri juurde, teatades, et ta palub luba jäädа poliitilise põgenikuna maale. Prokurör kutsus kohale immigratsiooni- ja naturalisatsiooniasutuse direktori, kes pärast lühikest kõnelust koos Kovaleviga siirdus immigratsiooniametisse, et seal täita nõuetavaid vormilisi küsimusi. Kuni olukorra selgitamiseni ei võimaldata temaga kontakte.

Kovalev on 27 a. Temaga on juba kontakti võtnud Tolstoi Fond New Yorgist ja pöördunud ka välisministeeriumi poole põgenikule asüüli saamiseks.

Okeanograafiline laev "Dimitri Mehdelejev" on varustatud väga paljude aparaatidega ja uurimislaboratooriumiga.

— — —

Lincol City, Ore. suri 25. aprillil Oswald Allik, sünd. 5. juulil 1902 Triigi vallas, Harjumaal.

USA kaiseminister James Schlesinger avaldas terava hoiatuse kallaletungijatele kui seesuguseid leidub kas Aasias, Lähis-Idas või mujal. Ta ütles, et kogemused Vietnamist on ISA-le selgeks teinud, et ainult hea sõna, hea tahe, rahu garanteerivad lepingud ja sõjalised kõrvaloperatsioonid ei anna soovitud tulemusi. Sellepärast on USA muutnud oma taktikat ja see näeb ette, et vaenlast tuleb lüüa ja lüüa otse südamesse. Sama hoiatuse osaliseks said ka araablased, kes oma õli kasutavad väljapressimise objektina.

— Selle sõlme keerutame siia sisse küll, aga kas pärast jääb veel nii palju aega, et seda jälle lahti harutada?

• Keelenurk

MASSIMEEDIUM

Ainult nii ja mitte teisiti tuleb neid sõnu tarvitada. Ainsus: **massimeedium.** Mitmus: **massimeediumid.** Mitm. osastav: **massimeediume.** Mitm. seesütlev: **massimeediumides.** Mitte siis 'massimeediumeid' või 'massimeediaid' ja mitte 'massimeediumites'. nagu meie ajalehtedes harilikult seisab. Samuti käänduvad sõnad **'muuseum', 'gümnaasium', 'stipendium'.** Järelikult: muuseume, gümnaasiume, stipendiume, muuseumides, gümnaasiumides, stipendiumides, stipendiumideks jne., **igas käändes "d", mitte "t".**

SUUR ALGUSTÄHT

Kohanimedes maa ja riigi tähenduses: Ameerika Ühendriigid, Inglise mereväg, **Saksa** okupatsioon, Nõukogude Ikke all, Eesti ajalehed (Eestis ilmuvad ajalehed), Rootsi rahvas (Rootsis elav rahvas), Rootsi kodanik, Argentiina president Vene saatkond.

Asutuste ja organisatsioonide ametlikes nimedes. Kui nimi on mitmesõnaline, algab iga sõna suure tähega, välja arvatud side- ja kaassõnad: Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimkond.

Perioodiliste väljaannete nimetuste igas sõnas: "Eesti Päevaleht", "Keel ja Kirjandus" (pidevalt ilmuv ajakiri).

Teoste pealkirjades (ainult esimeses sõnas): "Viilu võitlused", "Sammud kaduvikku". Siinjuures on sobiv meelde tuletada pealkirjade käänamist. Mitmesõnalises pealkirjas tuleb käänata iga sõna. "Tõde ja õiguse" uus trükk, mitte "Tõde ja õiguse"..., "Põrgupõhja uue Vanapagana" dramatiseering, mitte "Põrgupõhja uus Vanapagana"..., nagu hiljuti ühes ajalehes seisis. Käänamise vältimiseks tuleb lisada teose liiginimetus: romaani "Tõde ja õigus" uus trükk, romaani "Põrgupõhja uus Vanapagan" dramatiseering, milline moodus ongi parem.

Ajaloosündmuste nimetustes (ainult esimene sõna): Teine maailmasõda, Prantsuse revolutsioon, Jüriöö mäss.

VÄIKE ALGUSTÄHT

Omadussõnalise tähendusega kohanimedes (rahvuste, keelte, kirjanduste, esemete, toitude, looma- ja taimetõugude jne. nimedes): rootsi rahvas (rootslased), eesti keel, soome kirjandus, türgi diivan, Kraakovi vorst, siiami kass, kreeka pähkel, eesti ajalehed (eestikeelsed ajalehed).

Usundite nimedes: luteri usk, buda usk, muhamedi usk.

Tähtpäevade, pühade ja kalenrite nimedes: jüripäev, jaanipäev, jõulud, kolmekuningapäev, uusaasta, juuliuse kalender, gregooriuse kalender.

Suure ja väikese algustähe tarvitamisest on siin esitatud ainult need liigid, kus rohkem vigu tehakse.

ÜKSIKSÕNU

Mitte nii: politehnikum, käevars, värvusfilm, reshii, kolonii, lauljatar, näitlejatar, venetar, vanemaiga, säiluma, kostuma, levinema, tutvunema, kammarmuusika, takside ootepaik, kahtlematult, viivitamatult, teem, melankoolia, küsimusile, shiiro, poliitikuiga, miniatüürne, primäärne, sekundäärne, ligemine, suvikodud, kumbalegi, paenduv, motto, kontrakt.

Vaid nii: polütehnikum, käsivars, värvifilm, rezhii, koloonia, lauljanna, näitlejanna, venelanna (tar-lõpuline naisolendit tähendav sõna sobib ainult poeetilises või mütoloogilises seoses, näit. Ilmatar. Asjalikus stiilis mõjuvad tarsõnad edevalt ja maitsetult), vanematega, säilima, kostma, levima, tutvuma, kammermuusika, taksode ehk taksiautode ootepaik, kahtlemata, viibimata, teema, melanhoolia, küsimustele, zhiiro, poliitikutega, miniatuurne, primaarne, sekundaarne, ligimene, suvekodud, kummalegi, painduv, moto, kontraht.

Trükivigadega ei maksa ka liialdada. "Helsingis ilmuv **Hufudstadsbladet** kirjutab, et Somme poolt on kibedad ettevalmistused käigus, et julgeolekukonverentsi **komas** faas võib Helsingis kokku **asutada** 30. juunil." Kas ühesainsas lauses peab olema nii palju viigu?

Helmi Eller

Sport

Noor ujuja

AAU esivõistlustest Cincinnatis, Ohios, võttis osa ka meie noor ujuja Evi Kosenkranius Seattlest, Wash. Ta tuli USA ujujate paremiku hulgas 1650 m vabaujumisel 6. kohale. 500 m vabaujumisel saavutas ta 8. koha. Noor sportlane võib tagajärgede üle olla uhke ja võistlustelt kaasa viia teadmise, et ta kuulub üle USA-liselt nende alade sportlaste paremiku hulka.

Saavutusi

Agronoomiat õppiv 20-a. Enn Sellik saavutas Tbilisis (Tiflis) 8000 m jooksus 1. koha ajaga 22.56,2.

Taga-Karpaatias, Uzhgorodis võistles 35-a. ARvo Orupõld Tamsalust, kus ta töötab maaparandajana. Ta võistles 50 km käimises, saavutades aja 4:20.59,8.

Tashkendis käisid tennises võistlemas sinna komandeerituna Elena ja Villem Lapimaa. Nad saavutasid segapaarismängus 1. koha. Elena sai 1. koha ka naispaarismängus, kus ta kaaslaseks oli üks Tashkendi tennisemängija.

Prantsusmaale pääses võistlema jalgrattasõidus 4-etapilises mitmepäevasõidus tartlane Aavo Pikkuus. Ta tuli 9. kohale. Vene 6-liikmeline meeskond tuli kokkuvõttes 2. kohale.

— — —

Keres mängis Vancouveris

VANCOUVER (VE) — Vancouveris peetud rahvusvahelisel lahtisel malevõistlusel, mis algas laupäeval, oli umbes 35/ osavõtjat kuni 17.000 dollarilisele auhinnarahale. Juba lõinud esmaspäeval oli registreeritud 244 osavõtjat, kuid iga päevaga huviliste arv suurenes. Nende 244 hulgas oli ka neli suurmeistrit, Duncan Suttles Vancouverist, Walter Browne, Kaliforniast, Istvan Bilek Ungarist ja Paul Keres Eestist.

P. Keresel on see tema ringreisi viimane võistlus. Ringreis on kestnud juba paar nädalat, kus ta on annud noortele malemängu seminare. Tema ringreisi sponseeirs male edutaja John Prentiece Vancouveris ja teda võeti eriti hästi vastu kohalike linnade maleentusiastide poolt, märgib The Toronto Star'i malereporter.

• Perenaistele

Kala toiduainena

Teadaolevalt on Rootsis umbes üks miljon kalasportlast, kes suurema osa oma vabast ajast suvekuudel veedavad kalapüügil. On tavaliseks nähteks et hea kalaõnne puhul on kalatoit igapäevaliseks toiduks ja kalu antakse ära ka headele naabritele. Kuigi kalalemineku põhjuseks on peamiselt öngitsemise mõnu, siis ometigi hinnatakse ja takseeritakse igat kala mis õnge otsa on kinni jäänud kui lisa igapäevasele toidule.

See oli 1960 aastate keskpaigu kui kala ja kalavete vastu tekkis erakordne huvi rootsi tervishoidlikes ametasutustes. Nimelt oli üks grupp rootsi toiduainete teadusliikme uurijaid avastanud, et teatavate veekogude, järvede ja rannavete kalades on palju elavhõbedat ja muid kemikaale. Peagi tõestati (prof. Gunnel Westöö), et tegemist on väga mürgise elavhõbeliigiga, metüülelavhõbedaga.

See avastus mõjus otse rabavalt, sest alles see oli kui kalade-metüülelavhõbe põhjustas eriliselt raskekujulist mürgistust Jaapanis. Seepärast alustati viivitamatult ulatuslikkude uurimustega. Selgus, et elavhõbeda rohkus kalades oli tekkinud peamiselt mitmetliiki tööstuste reoveest, jäätmetest j.m. mis oli juhitud kalavetesse. Nende kõrvaldamiseks, vee puhastamiseks tehti vajalikud korraldused, mis on kehtivad praegugi. Kui algul oli elavhõbeda hulk rootsi kalades palju üle lubatud piiri (kaugeltki mitte nii palju kui Jaapani vetes), siis hilisemal ajal on oht elavhõbeda-mürgistuseks kalade söömise kaudu üldiselt kõrvaldatud. Nii kinnitavad küsimusele lähidal seisvad suurte teadmistega-kogemustega siinsed teadlased. Kuid lisavad — sellele vaatamata on küllalti kaaluvaid põhjusi et jatkuvalt hoida küsimust päevakorras ja rahvast informeerida olukorrast.

Et ajaleheruum jääks kitsaks täpsema informatsiooni edasiandmiseks siis soovitan küsimusest huvitatutel täiendavalt lugeda näiteks Toiduainete Peavalitsuse (St. Livsmedelsverket, SLV) bülletääne Vår Föda 1975-1 ja 1972-10, Konsumentinstituudi Råd och Rön 4/72, kalasportlaste aastaraamatuid j.m. Ka läänide Tervishoiuametid annavad informatsiooni.

Käesolevalt annan lühikokkuvõttes edasi järgmist: kala mis on püütud nn. "mustast veest" (svartlistade vatten) on söögiks kõlbmatu, seda ei tohi toiduainena müüa ega teistele edasi anda. Niisugust kala, järelikult ei tohiks kalakauplustes müügil olla sest kalu ostetakse nendesse tervisholu kontrolli alla olevatest suurmüügi keskustest. Kalu, mis on püütud avamerelt või mujalt "elavhõbe-vabast" veest võib sõüa iga päev, toitmisfüsioloogilisest seisukohast väljudes on see isegi hea.

Avamere kalade hulka kuuluvad näiteks suur tursaliste suguvõsa kuhu kuuluvad ka Kummel (Merlucius vulgaris), Långa (Molva vulgaris), Gråsej (Gadus vires) j.t. Kakrell, heeringas, räim, lestaliste-kummelite pere ja jõhelised. Eriliselt on tähelepanu juhitud lastele, ka naistele sünnitusaastas kui nad söövad sageli kalatoite. Nemad peaks tarvitama ainult avamere ja mägestikujõgede kalu. Kuid nagu nähtub, on valikuvõimalus kalade peres suur. Ka sügavkülmetatud kalad on püütud enamasti avamerelt.

Soolatud lõhe

1 kg lõhet, 2 st jämedat soola ja 1 sl suhkrut, tilli, ca 10 tera valget pipart.

Lõhe sisikonnast puhastada ja niiske lapiga üle pühkida kuid mitte veega uhtuda. Fileerida ja hõõruda üle maitsealnete seguga. Kalafileed panna võipaberile või seada plastkotti nii et ühel fileel jääb nahapool allapoole ja teine filee panna nii peale et lihapooled jäävad vastamisi. Ja nii, et pealmise kõhupoolene osa katab alumise seljaosa. Fileede vahele, alla ja peale panna tillivarsi. Lõhe mähkida tihedaks pakendiks, asetada piklikule vaagnale ja kerge lõike laud panna peale. Hoida 3—4 tund toatemperatuuris ja panna siis külmakappi. Kalapakend paari korral ümberpöörata kuni järgmisel päeval võib juba kalu maitsta. Säilub mõned päevad külmas hoiuruumis.

Makrell, soolatud nii kui lõhe

1 pakk sügavkülmetatud makrelli (400 g), 1 sl soola, 2 teelusikatäit suhkrut, 56 tambitud pipratera ja rohkesti tilli.

Makrelli hoiame toatemperatuuris seni kui fileesid saab ükstesest eraldada. Soolame nii kui lõhet, vt eelmine retsept.

Enne serveerimist lõikame kalast poolviltused, ilma nahata viilud. Need jäävad küll väiksed kui on paksemad kui lõheviilud. Soolatud makrell sobib suviseks einekuks soojade kartulitega ja hapukoorega millele lisatud maitseroheliste hakitud sibulapealseid, tilli ja peterselli. Maitseb paremini kui teatud aimata.

Eelistada tuleks sügavkülmetatud makrelli. Selle liha on soolatul tihedam ja kui kala on lastud enne soolamist sügavkülmutada, ei ole paelussi ohtu.

Lihtsalt praetud räimed

Kalad sisikonnast puhastada, loputada 1 kg räimestele võtta 2—3 teelusikat soola ja kaladel lasta soolduda umbes 30 minutit. Räimed veeretada rukkijahus millele lisatud veidi saiajahu, raasukest soola ja pulbrispipart. Hõlpsalt kattuvad kalad jahuga kui neid mõlemaid panna plastkotti ja sedasi siis raputada. Praadimiseks sobib söögiõli koos võiga. Räimed ladudes ridastikku ja tihedalt üksteise kõrvale. Praadida kumbagilt poolelt 3—4 minutit. Kõik räimed pöörata korraga ühelt küljelt teisele. Praadimise ajal pole vaja räimi kaanega katta. Praadimine toimub nõrgemal kuumusel. Kui rasvas väga kuumutada, siis taimelised õlides ja margariinis toimuvad mittesoovitavad keemilised muudatused.

Kui räimed on jahtunud, võib neid ka marineerida.

ELLEN ROOSME

— — —

Kohalik elu

HELSINGBORG

Tänuavaldus

Tegevusperioodi lõpetades tänab Helsingborgi Eesti Naisringi juhatus kõiki referente ja liikmeid tehtud töö eest ja soovib kõigile head puhkust ja ilusat suve. Järgmist perioodi alustame septembris, millest teatame hiljem.

METSAKODU

Suviharjapidu

Jaanipäeval, 21. juunil heisatakse taas rahvusliipud Metsakodu peaoväljakuil, kutsudes kaasmaalasi lähedalt ja kaugelt kodumaise looduse rüppe traditsioonilisele Suviharjapeole. Juba reede õhtust alates kuni pühapäevani on võimalus Metsakodus veeta puhkepäevi ja olla kaasas mitmekesise kava jälgimisel. Telgitamiseks ja autode parkimiseks leidub ruumi kõigile. Täpsustatud peokava ilmub EPL-is järgmisel nädalal.

UPPSALA

Ahvenamaale

Uppsala Eesti Pensionäride üning korraldab väljasõidu Ahvenamaale 9. juunil. Buss nr. 800 väljub bussijaamast, raudteejaama juurest kell 8.00.

— — —

Lakewoodis USA-s suri 20. jaanuaril Anna Leet, n-na Margus, sünd. 26. aprillil 1886 Pangodis.

New Yorgis suri 13. jaanuaril Doris Sieberg, sünd. 14. detsembril 1944 Wilnis.

Saksa marginaaliaid:

Kainenemine idapoliitikas

GEISLINGEN (ME) – Saksamaa idapoliitika osas on märgata pärast Willy Brandti tagasiastumist liidukantsleri kohalt märgatavat kainenemist. On see tingitud Helmut Schmidti möödukamast joonest, või on kunagised idapoliitikast unt ilmaimet oodanud poliitikud vahepeal ärtundmisele jõudnud, et lõhepingutega on toetatud N. Liidu suigutavat läänepoliitikat? Peale N. Liidu vallutuste legaliseerimine on idalepingud Lääne-Saksamaale toonud kaela tohutu maksukoorma sõjakahjude hüvitamise näol. Vastuteeneid näitavad idariigid enamasti ainult Liidupäeva valimiste eel, mil lubatakse teatud arvul saksa päritolega kodanikel ümberasumist Saksamaale. Paljuloodetud kergendused idatsooni elanikel on jäänud tulemata. Raudset eesriiet Elbe jõe ääres tihendatakse vastavalt kogemustele ja tehnika arengule.

MAJANDUSKRIIS on tabanud ka Saksamaad, ehkki mitte nii drastiliselt kui teisi lääne tööstusriike. Hoolimata n.n. konjunktuurisüstidest laenuprotsendi vähendamise näol ei näita tööstarid suurt huvi investeerimiseks. Üheks põhjuseks on pahempoolsete ametiühingute kasvav võim käitistes ning kavatsetav kaasarääkimise ja otsustamisõigus ettevõtte juhtimisel ametiühingute funktsionääride poolt. Kuivõrd konkurentsivõimelised ja tasuvad on riiklikud ettevõtted, seda tõestavad kujukalt kaks suurimat pankrottettevõtet Euroopas: Saksa post ja raudtee. Mõlemad töötavad ülepaisutatud halduse tõttu miljonitesse ulatuva defitsiidiga.

TÖÖTUTE ARV on viimaste andmete kohaselt umbes 1,2 miljonit. Sellele lisandub umbes kaheksasadatuhat töölist, kes peavad töötama pikemate sundpausidega. Tööpuudus on tabanud ka akadeemilisi elukutseid. Alles hiljuti läbis ajalehti teade 10.000-de tõttu arhitekti ja ehitusinseneri kohta. Ehitustegevus on soigus ülikõrgete tööhindade, kogukondade võlakorma ning samuti uuel aastal kehtestatud üüriseaduse tõttu. Viimasega on võetud eraettevõtjalt huvi üürikorterite ehitamiseks. Üürnikul on korterile õigus eluajaks, üüri tõstmine pole vastavalt elukalliduse ja maja korrashoiu kulude tõusmisele seaduses fikseeritud. Peale ehitustegevuse on läinud tagasi ka autodetoodang. Wolfsburgis asuv Volkswagenwerk otsustas hiljuti vallandada 20–30.000 töölist. Mõned väiksemad harutvabrikud kavatsetakse suigeda.

SÕJAOHVRITE PENSIONID otsustati tõsta alates 1. juulist 11,1 protsendi võrra. Saksa riik hoolitseb umbes 2,35 miljonit sõjaohvrit (Vigastatud, lesed ja vanemad). Samaaegselt ja samas ulatuses tõusevad ka töö- ja vanaduspensionid. Peab alla kriipsutama, et sotsiaaldemokraatide valitsus on teinud palju sõjaohvrite ja pensionäride majandusliku olukorra parandamiseks. Nii on sõjaohvrite pensionid võrreldes 1969. aastaga kahekordistunud. Tõusnud on muidugi ka elukallidus keskmiselt 5–7 protsenti aastas. Pensionide kõrgendamisest saavad osa ka veidi üle 200 eestlasest sõjainvaliidi Saksamaal, kellel võrdsed õigused ja soodustused sakslastest sõjaohvritega.

SAKSLASTE MEELED hoiab juba aastaid ärevil kurikuulus pahempoolsete poliitgangsterite jõuk – Baader-Meinhofi bande, kelle kontosse langeb 11 mõrva, 75 vigastatut ja 13 pantvangi võtmine. Lisaks sellele veel ainelised kahjud pommiatentaatide ja tulesüütamiste läbi. Selle terrorijõuga vastu algus Stuttgart-Stammheimi vangimajas 21. mail mammutprotsess, mis kestab umbes aasta. Võimalike vabastamiskatsete kui ka terroriaktide vältimiseks on võetud kasutusele kõik võimalikud ettevaatuseabinõud vastavate ümberehitamiste kui ka valve ja kontrollide näol. Nii poliitilistes ringkondades kui ka politsei juhtkonnas valitseb arvamus, et vabaduses viibivad jõugu liikmed võivad enne protsessi saada hakama uute vägivallaaktidega nagu need leidsid aset 2. märtsil Berliinis ja 24. aprillil Stockholmis. Bader-Meinhofi bandel on palju sümpatisante poliitiliselt kirjaoskamatute haritlaste hulgas. Politsei arvestuse järgi viibib vabaduses umbes 300 jõugu liiget, kes võivad panna valitsuse surve alla poliitgangsterite vabastamiseks veel enne kohtuprotsessi.

NÜÜRIKS RELVAKS ja kummiparagrahviks poliitradikaalide infiltratsiooni vastu riigi ja omavalitsuste teenistuses on osutunud mõni aeg tagasi kahtestatud radikaalide määrus. Selle läbiviimisel nõutakse menetlust iga üksiku värbaja kohta, kes kuulub kas komparteisse või uusnatside NPD-sse. Vastavad instantsid peavad tegema kindlaks iga radikaalse värbaja aktiivsuse kraadi, radikaalsesse parteisse kuuluvus ilma erilise aktiivsuseta ei ole takistuseks riigiteenistusse pääsemisel. Kuidas seda aktiivsuse kraadi kindlaks teha ja kust algab keelupiir, seda ei tea vist isegi määruse koostajad. Seetõttu on riigi ja omavalitsuse teenistusse pääsenud palju punaseid, eriti koolide õppejõudusid. Eestkätt nende liidumaades, kus on võimul sotsiaaldemokraadid ja liberaalid. Viimased on 1972. a. sügisel valitud Liidupäevas esinedatud ainult 8,4 protsendiga, kuid kaalukeeleks kaolitsiooni moodustamisel.

ÕLIKRIISIST SÕLTUMATUKS tegemiseks kavatseb Liiduvabariik kasutada tuleviks rohkem kivisütt ja aatomenergiat. Vastavate reaktorite ehitamine tihedasti asustatud Saksamaal on tänavu põrkunud elanikkonna energilisele vastuseisule. Nii panid elanikud tänavu kevadel vägivaldselt seisma aatomreaktori ehitamise Lõuna-Saksamaal Wyhlis. Selleks puhuks sõitsid Wyhlii kokku ka punased ja professionaalsed protesteerijad kogu Lääne-Saksamaalt. Pikemat aega on kõne all aatomreaktori ehitamine Kaliningradi lähedale, kust Lääne-Saksamaa saaks elektrivoolu (!). Ka on kavas maagaasi torustiku ehitamine Iraanist läbi N. Liidu Saksamaale. On võhikulegi selge, et need kavad ei garanteeri sõltumatust, vaid betoneerivad sõltuvuse N. Liidust.

EESTLASTE KESKKOMITEEL on tänavu suvel kavas kolm suuremat üritus: 21. juunil suvepäevkultuuripäev Lüübekis ja 13. septembril Geislingenis. Laste ja noorte suvekodu toimub juulikuu teisel poolel Münsteris. Suve- ja kultuuripäevade üksikasjalised kavad on veel kcostamisel. On alustatud ka eelrigistreerimisega osavõtuks Eesti Päevadest Baltimores 1976. a. Suvel. Reinimaal tegutsev eestlaste segakoor "Leelo" esineb 7. juunil Inglismaa eestlaste suvepäevadel Londonis, kus peokõnelejaks on kutsutud Keskkomite esimees J. Västrik. Kölni piirkonnas tegutsev rahvatantsurühm "Tungal" kavatseb esineda n.n. Europeaadil Hispaanias.

EESTI SÕJAVIGASTATUTE KODU Heidelbergi lähedal pole täitnud neid lootuseid, mida ootasid annetajad ja projekti läbiviijad Saksamaal. Korjandussummade ja suhteliselt kõrge protsendiga ehituslaenu abil on valmis umbes paarkümmend korterit, kuid sõjavigastatutel puudub huvi kodusse asumiseks. Rida sõjavigastatuid on juba ühiskodust lahkanud, kaks endist sõjameest otsivad endile ajalehe kuulutuste kaudu järeliüürnikke, kuna ollakse seotud pikaajalise üürilepinguga. Sõjavigastatutest üüriliste puudusel on kodu haldus sunnitud osa kortereid üürima kas mitteinvalididele ja muulastele (sakslased ja rändtöölised). Korterite üürid on kallimad kui saksa sotslaalkorterites ja vanemates lihtsamates majades. Vastandina varematele aastatele on Saksamaal praegu suur ülepakkumine korteritest. Üle 200.000 korteri seisavad tühajadena. (KK).

– – –

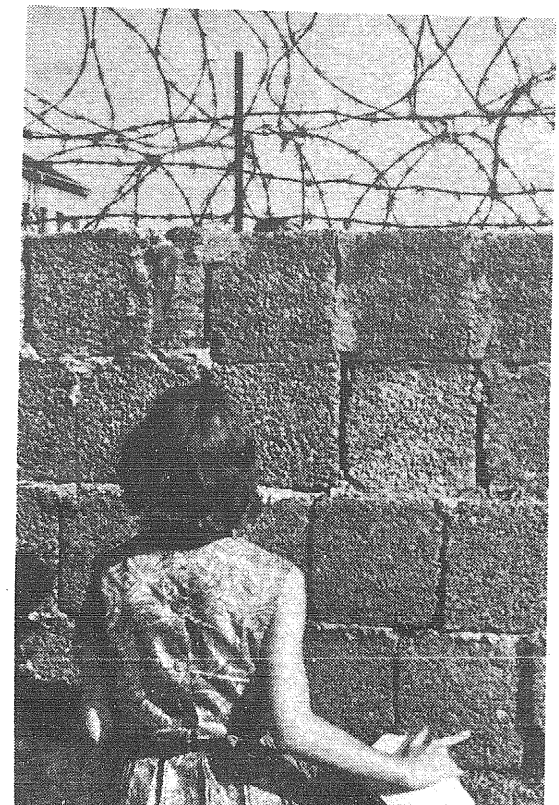
Oldenburgis, Saksamaal suri 18. aprillil Thusnelda Karklin-Steffmann, n-na Koppe, sünd. 23. veebruaril 1913 Riias.

Eestis, suri 28. detsembril 1974 Karl Rudolf Tuisk, sünd. 2. juulil 1892 Sitsis Järvamaal.

Aakres, Eestis, suri 25. detsembril 1974 Peeter Kull, sünd. 10. juunil 1890.

Torontos suri 25. aprillil Nelly Kurvits, sünd. 30. apr. 1904.

Torontos rusi 18. aprillil Marie pruun, n-na Mikenberg, sünd. 24. oktoobril 1889 Käsmus.

Brandti poolt alustatud idapoliitika ei ole teinud kuidagiviisi "madalamaks" müüri Ida- ja Lääne vahel. Läänesakslased on võtnud omale majanduslikke kohustusi, ida ei ole annud vastu muud kui tühjata lubadusi. Pildil Nixoni tütar külastusel Berliinis läbi müüripilu itta vaatamas, kus rahvas lootis ameeriklaste abile...

• Pressi-tsitaate

SÕNAD JA TEOD

Et midagi ei ole korras ameerikus USA sõnade ja tegudega, teeb rahutuks New Yorki Vaba Eesti Sõna, mille kommentaaris ütleldakse pealkirja all "Kõik tuleb teha praegu" muu hulgas:

"Mis USA eestlaskond soovib okupeeritud kodumaa ja rahva õiguste kaitseks teha, see tuleb teha praegu: täna, homme ja hiljemalt lähemate nädalate jooksul. Praegu on veel võimalik kaasa mõjuda Euroopa julgeolekukonverentsi seisukohtade kujundamisel.

Kas konverentsi lõppjärk Helsingis tuleb juuni lõpus või hiljem, see ei ole tähtis. Kui riikide juhid sõidavad kokku Helsingi, siis on paberid allakirjutamiseks ammugi valmis ja neid ei hakata seal enam muutma. Järelikult: Soome poliitilise politsei plaanid balti "dissidentide" järjekordseks eemaleholdmiseks kõrge kogu koosolekutest, mille kohta Helsingist juba teated tulevad, on tehtud asjata: meil ei ole erilist huvi Helsingi eeleisva kokkutuleku suhtes.

Küll aga peab igal tõsisel eestlasel olema huvi praegu Genfis toimuvate kauplemiste kohta: mida N. Vene tahab vabalt maailmalt saada, ja mida vaba mailm, eesotsas USA-ga, kavatseb ära anda eimillegi eest.

Üks kombinatsioone on kõne all: kui USA tunnistab Eesti, Läti ja Leedu kui kommunistlike agressorite röövsaagi N. Vene seaduspäraseks pärisomandiks, siis Moskva annab vastutasuks garantii Iisraeli julgeolekuks . . .

"Kassi laskist kotist välja," nagu öeldakse, USA peakonsul Leningradis Joseph W. Neubert, kes andis ajakirjandusele jutuajamise sellest, kuidas ta mängib Eestis, Lätis ja Leedus USA "ambassadori", käib Tallinnas, Riias ja Vilniuses vene okupatsioonirezhiimi käsilastega häid vahekordi loomas jne.

Omapärasel viisil hakkas USA peakonsul Leningradis, kelle ei ole diplomaadi staatust, ajakirjandust nõukogude rezhiimile sõbralikust vaatevinklist informeerima veidi aega pärast seda kui Ameerika Hääle kaudu anti Eestisse, Lätisse ja Leedusse üle USA Esindajatekoja Internatsionaalsete Poliitiliste ja Sõjaliste Küsimuste Allkomitee avalikul koosolekul antud seletused Balti riikide N. Vene poolt annekteerimise mittetunnustamise kohta. Kas mr. Neuberti ülesanne oli valad ämbritäis külma vett Balti rahvastele Ameerika Hääle informatsiooni põhjal tekkinud lootustele, ühtlasi anda Moskva rahvasterõhujatele mõista, et nendel on sõpru Washingtonis?"

• Huumor

"Kuule poiss," ütleb vanem daam bussijaamas poisikesele, "sa seisad juba 10 minutit suu lahti!"

"Ma tean küll," vastab poiss; "ma ise tegin ta lahti."

– – –

Küsimus: "Miks kannavad paljud meie sõjalaevad parteituusade nimesid?"

Vastus: "Peaksite isegi teadma kui palju pahandust võib üks ristleja korda saata."

– – –

Küsimus: "Missugune seadus garanteerib nõukogude kodanikule täieliku liikumisvabaduse kogu maakeral?"

Vastus: "Maakera pöörlemine ümber oma telje."

– – –

Küsimus: "Miks ei lõpeta N. Liit oma spionaazhitegevust kogu maailmas?"

Vastus: "See kutsuks esile tohutu tööpuuduse N. Liidus."

– – –

Küsimus: "Kas vastab tõele, et nõukogude nisusordid annavad viis saaki aastas?"

Vastus: "Põhimõtteliselt küll. Oma maa saagi kõrval toome ühe Kanadast, teise Ungarist, kolmanda Poolast ja neljanda Balti riikidest."

– – –

Küsimus: "Millega erineb N. Liit vangimajast?"

Vastus: "Vangimajal on katus peal."

– – –

Küsimus: "Kas on võimalik talvel kirsse noppida?"

Vastus: "Põhimõtteliselt küll. Aga peate soojalt riietatud olema."

– – –

Küsimus: "Kas sotsialismi kaitseks ehitatud Berliini müür pole ülearune?"

Vastus: "Põhimõtteliselt küll. Kui ka müüri poleks, ei tuleks kellegil mõttesse Ida-Berliini põgeneda."

– – –

Küsimus: "Kas lutikad võivad revolutsiooni teha?"

Vastus: "Põhimõtteliselt küll, sest nendes voolab töötava rahva veri."

– – –

Küsimus: "Kas mul oleks võimalik Solzhenitsõni "GULAG arhipelaagi" lugeda?"

Vastus: "Põhimõtteliselt küll, kui valdate inglise või saksa keelt."

– – –

Küsimus: "Kas Jerevani pilkelugude jutustajad istuvad Jerevanis?"

Vastus: "Paljud "istuvad" küll, aga mitte ainult Jerevanis."

– – –

METSAKODU

†

Armast abikaasat ja ema

Aliede Marie Lahema'd

Sünd. 7/12 1900 Vihterpalus
Surn. 31/5 1975 Södertäljes

mälestavad sügavas leinas

ERIK
UDO ja EILA
ALINE
ARE ja LEHTA
KRISTINA ja ANITA
Kanadas

———

Pälke Su hauda kullaku,
Kuu ja tähed valvaku.
Mälestus Sinust on jäädav!

———

Matusetalitus toimub laupäeval, 7. juunil kell 13.00 Mõrkö kirikus.

†

Armast vennanaist

Aliede Lahema'd

mälestavad leinas

LINDA ja ALBERT
LAPSED perekondadega

———

Puhka rahus!

†

Unustamata armas isa

Ferdinand Art

Sünd. 5/11 1891 Kaberneemes
Surn. 4/6 1975 Kaberneemes

Sügavas leinas

POEG
perekonnaga

†

Kallist

Anette Leemet'it

mälestavad

VERNER KOOLMEISTER
perekonnaga

ARNOLD PIHBOR
perekonnaga

• Leinateated

†

Armast öde ja tädi

Amanda Estenthal'i

Sünd. 12/6 1908 Türil
Surn. 29/5 1975 Tallinnas

leinab kurbuses

ÖDE
lastega

†

Armast head sõpra

Hella Maiste't

mälestavad kurbuses

MARTIN JÜRIS

JULIE ONNO

MARTA PÜSS

TAMARA ROST

LUDMILLA SAARNA

ELLA TUPITS

†

Armast

Anette Leemet'it

leinavad kurbuses

RUDOLF SAARE

ASTRID FREDHEIM

BERTHA LAMBOT

ALFRED PUUSEPP

ARTUR LOOTUS
perekonnaga

†

Anette Leemet

N-na Teppe

Mälestavad leinas

VEERA ja BORIS
HÄRMA

Pidu. . .

Alg. lk. 1

Sellest meie traditsioonist, mis mõjub nagu magneet ja toob kokku võimsaid masse juba saja aasta jooksul, on ajalehele jutustanud Norrköpingi Eesti Kodu esimees Jaan Allas, kes on rõhutanud et üks osa meie rahvusliku omakultuuri säilitamisest avaldub just laulupeo-traditsiooni jätkamises.

Ja kui siis laulupidu üldkoorid laulsid Juhan Aaviku "Hoia Jumal Eestit", siis märkas reporter, et midagi erilist tuli köikide osavõtjate silmadesse. Ta on märganud ühtlasi, et eestlased oma rootsi kodakondsuse märkimiseks riigihümni laulmisel kandsid selle ette viisil ja hooga, mida harva näeb sündinud rootslaste juures. Olles kirjeldanud põgusalt laulupeo kõnesid ja kava, märgib ajaleht, et see lõppes meie rahvushümniga, mis oli laulupäeva kulminatsiooniks kui side eestlaste vahel Rootsis ja kodumaal Eestis.

Reporter Bertil Swartz kirjeldab seepeale kohalike eestlaste elu ja tegevust Norrköpingis, kellest segakoor, täienduskooli lastekoor ja rahvatantsijad kuulusid peo aktiivsele poolele, kuhu kuulusid külalisina Göteborgi ja Stockholmi koorid ning "Kassari" rahvatantsijad. Rootsi reporter imetleb, kui hästi nii kaugete kooride kokkulaulmine õnnestus. Ta on olnud ka kirikus, kus pidulikul jumalateenistusel teenisid peapiskop Konrad Veem, praost Richard Koolmeister, õpetajad Karl Kool, Eduard Kägi ja August Raidur.

"Norrköpings Tidningar" on lisanud pildireportaazhi, kus tegelastest on pildistatud Eesti Lauljaskond Rootsis esimeest Johannes Kanti koos Norrköpingi Eesti Kodu esimehe Jaan Allasega korraldajalt poolelt, edasi on toodud pilt lauluvaist rahvariideis naistest ja veel rahvatantsijate sissemarsist aplodeerivate kaasmaalaste vahel.

Unustamata armast abikaasat

Maria Edith Mänd'i

mälestab sügavas leinas tema II surma-aastapäeval 13. juunil

MADIS

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

A.C. Andersson

Begravnings- och Eldbegängelsebyrå
Östra Larmgatan 14, Göteborg
Pöiki vastu NK P-maja
Tel. 031/11 53 06 — 11 90 46
Korter 23 41 52 — 18 39 41
Eriala:
Eestikombelised matusetalitused

E. Maja. . .

Alg. lk. 1

lauda ja kohvikut on suudetud ka suve kuudel käigus hoida, mis on osutunud väga vajalikuks, kuna väljaspoolt Stockholmi ja ülemeremaadest külastajate arv on olnud märkimisväärselt suur. Köik see on aga põhjustanud köögipersonali töö ülekoormamist. Ka siin on suudetud pika aja järel jõuda rahuldavale lahendusele.

Tulude-kulude aruanne 1974.a. oli tasakaalus krooniga 343.584:-, kusjuures aasta puudujääk oli 42.952 kr. Puudujääk põhineb peamiselt esmakordsele vallasvara mahakirjutamisele 36.793 kr. väärtuses. Tegemist on seltskondlike ruumide ja köögi sisustuse ja esemete mahakirjutamisega. Puudujäägi hulka kuulub E.M. klubilise tegevuse puudujääk 4.519:-, mida koos vallasvara mahakirjutamisega tuleb vaadelda kui eestlaste tegevuse subventsioneerimist. Aruanne kinnitati.

1974.a. majanduslik bilanss kinnitati tasakaalus Kr. 2.030.613:-.

Peakoosolek otsustas vabastada juhatuse 1974.a. majanduslikust vastutusest. Kuna A/S Eesti Maja asutamisest on möödunud 20 aastat, siis esitati võrdluseks ka esimene aktsiaseltsi bilanss peakoosolekult 1955. See oli tasakaalus 5000 krooniga. Regeringsgatanis asuva kinnisvara müügi ajal 1969 oli A/S-i varanduslik seis kasvanud 879.000 kroonini.

Juhatuse esimees Vambola Hurt esitas peakoosolekule 1975.a. tegevuskava, kus loodeti veelgi üksmeelsemat kogunemist Eesti Maja ümber.

Juhatusest ametivanuse tõttu väljalangenud liikmed, asjaajajadirektor Boris Görman ja Alfred vahtra, valiti üksmeelselt tagasi. Samuti valiti tagasi juhatuse liikmete asemikud Hjalmar Arendi, Anne Parik, Rein Uustal, Mart Nurk ja Tarmo Sepp.

Revisjoni-komisjoni valiti Eduard Tiitus, Aleksander Kompus ja Rudolf Sõmermaa, asemikeks Ernst Vilval, Elmar Sepa ning Arvo Marits.

Eesti Maja Vanematekogusse valiti kolmeks aastaks Karl Kook, Ervin Pang, Rudolf Jalakas, Leo Karupää, Ludvig Varrik, Johannes Kant, Aarne Võting, Heino Riomar, Harry Härm ja Leida Lepp. Kaheks aastaks valiti Vanematekogusse Katrin Härm ja Aksel Ausmaa ning üheks aastaks Raoul Lokotar.

Asjaajaja-direktor B. Görman tegi koosolekule ettepaneku määrata müügiks pakutavate aktsiate hinnaks endiselt 160 krooni. See hind põhineb A/S Eesti Maja aktsiate väärtustamisele Stockholmi Maksuameti poolt.

Kohalalgatatud küsimuste all esitas majavanem Tarmo Sepp referaadi, milles vaadeldi teisi Eesti Maju ja nende tegevust ka teistel mandritel. Referent käsitles neid päevaprobleeme, mis on Eesti Majadel, mis on probleemide lahendamiseks kavatsetud teha või on juba ette võetud. Köikjal maadeldakse raske majandusliku ajastuga, mil palgad, remondid ja kinnisvara haldamised on kiiresti kallinenud. Suureks probleemiks on olnud köikjal ka noorte leige osavõtt Eesti Majade tegevuses. Mõnes kohas on ka vanemate kaasmaalaste osavõtt tegevusest vähenenud. Seda on eeskätt põhjustanud suurenenud kuritegevus tänavail ja liikluses.

Stockholmi Eesti Maja asub suhteliselt rahulikus rajoonis, mis on teiste Eesti Majadega võrreldes haruldane. Ka organisatsioonide tegevus siinses Eesti Majas näib olevat paremal järjel. Stockholmi E.M. köögis on ajakohaselt palgatud personal. Kuskil mujal ei ole nii ulatuslikke lahtioleku aegu. Köögi personalil on igal nädalal keskmiselt 65-70 töötundi, on korralik vahelduvate toitudega einelaud ning mitmesuguseid tellimisi. Iga päev, kaasa arvatud laupäev ja pühapäev, on olnud köögis tegevus kella 9-st kuni kella 2-ni öösel. Sellest nähtub, et ruumide kasutamine on olnud maksimaalne.

Referent võrdles ka toiduhindu ja üüritariife. Stockholmi Eesti Maja! on olnud väga soodsed hinnad — need on ka rootsi oludes silmapaistvad. Ruumide väljaüürimise juures on alati eesti organisatsioonidel eesõigus. Teised rahvused, nagu rootslased, lätlased, poolakad j.t. tulevad teises järjekorras.

E.M. peakoosoleku lõpetas koosoleku juhataja sõnavõtuga. Ta avaldas tänu aktsionäridele asjaliku ja üksmeelse koosoleku eest.

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Jakobis peajumalat. 8/6 kl. 8, kog. õp., orelil H. Kiisk, laulur.

GÖTEBORG: Haga kirikus **15/6** kl. 16 eesti-läti eestpalvejumalat. küüditatutele, õp. Rebane ja Runcis, orelil Andris Vitolis ja tshellol Staffan Svedberg, laululehed.

GÖTEBORG: St. Paulis 15/6 kl. 14 küüditatute mälestusjumalat., õp. Wilund, orelil L. Lindblom, laululehed.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brålallag. 11 jumalat. 8/6 kl. 11, E. Pendiste ja N. Körm, noorte ja koorilaule, Kristuse surma mälest. 10/6 kl. 19 palve- ja piiblit.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37 jumalat. 8/6 kl. 14, O. Loogna jt.

ALINGSÅS: KFUM, Östra Kyrkog. 8 B riigikiriku vastas jumalat. 8/6 kl. 11, A. Milder.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 8/6 kl. 11, A. Vaim.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1 jumalat. 7/6 kl. 18.30 piibli- ja palvet. 8/6 kl. 17, A. Heli jt., koori ja soololaule.

GÖTEBORG: KFUM, Parkg. 11 jumalat. 8/6 kl. 11, kohalikud vennad, piibli- ja palvet. 7/6 kl. 15 ja 11/6 kl. 13.

NORRKÖPING: Betania, Brådgg. 54 palvet. 7/6 kl. 17 Tabernaakel, Kungsg. 26 jumalat. 8/6 kl. 13, E. Raud jt.

kotkajärve metsäülikool
16.-24. august
rii76
informatsioon:
5 Admiral Rd.
Toronto, Ontario
Canada M5R 2L4

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Televisiooniprogramm

TV Lördag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
16.55 **Ravinta ja liikunta.** Väri.
Kost och motion. Färg. 4. Fett.
17.15 **Vanha rauma.** Väri.
Gamla Raumo — en finländsk trästad. Färg.
17.30 **Viinkeli.** Väri. Matti viljelee maata ja Veikko maalaa tauluja.
Vinkeln. Färg. Matti är jordbrukare och bordern Veikko målar tavlor.
17.55 **Helgmålsbön.** Färg. Från Dalby kyrka i Värmland.
18.00 **TV-nytt, väder.**
18.05 **Aktuellt i veckan.** Färg. Textat.
18.30 **Nära till sjukhus.** Färg. En film om den lilla människan och det stora sjukhuset och om vad som menas med sjukvårdskvalitet.
19.00 **Sommarens tjusning.** Färg.
19.55 **Var med och skänk!** Färg. Inför sommarens auktion i TV 1, som är till förmån för Radiohjälpen, berättar Runo Edström.
20.00 **Nöjeshallen.** Färg. Carl-Gustaf presenterar TV-monopol eller Fia med Quiz.
Medv: Anna Sundqvist och Bosse Parnevik.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—23.05 **Hec Ramsey: Ömsesidig misstänksamhet.** Färg.

TELEVISION 2

15.10 **Tidsbild.** Färg.
15.45 **Vår fångenskap: Alla är man jobbat...** Färg.
Medv. bl a stålverksarbetare i Degerfors och skådespelaren Valter Turdén.
16.40 **Leva tillsammans.** Hallonbergsplan 6 — ett hus för ensamma människor.
17.25 **TV-nytt, väder.**
17.30 **Varma sommardagar på en ö. Färg.**
18.00 **Lördags.** Färg.
18.30 **Familjen Christensen.** Färg. Del 3. Johans gata gör uppror.
19.00 **Ute.** Färg. Med barnen på fjällvandring.
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Simon syndaren.** Svensk långfilm från 1954. Regi: Gunnar Hellström.
Medv: Gunnar Hellström, Ann-Marie Gyllenspetz, Stig Järrel, Ake Grönberg.
21.20 **På lek och blommigt allvar. Färg. Pekka Langer och Carl-Uno Sjöblom frågar på skoj. Tävlande: Bagare mot slaktare. Gäst: Arne Källerud.**
22.10 **TV-nytt, väder.**
22.15 **Sidor av Sovjet: Ryssland är min mamma... om barnen i Sovjetunionen.** Färg.

TV Söndag

11.00—12.15 **Högmässa.** Färg. Från S:t Johanneskyrkan i Göteborg, sjömanspast. Torsten Malmeström. Org: Sven Mellberg. Körled: Valborg Bystedt-Mellberg.
13.15 **VM — Anderstorp.** Färg. Direktsändning från VM-tävlingarna för Formel I-bilar. Jan Svanlund.
15.45—16.15 ca **Fokus.** Färg. Textat.
17.10 **Arvingarna.** Färg. 7. Tillfälligheternas spel.
18.00 **TV-nytt, väder.**
18.05 **Fransyska vykort** — engelsk långfilm från 1963. Regi: Ken Russell.
I rollerna: James Booth, Roy Kinnear, Marisa Mell, Alita Naughton, Bryan Pringle, Robert Robinson, Norman Pitt, Henry McCarthy, Sandor Eles.
19.30 **Nürnbergprocessen.** Nürnbergprocessen kan betecknas som vårt århundrades mest uppmärksammade och omfattande rättsaffär. Autentiskt material från domstolsförhandlingarna kompletteras i det här franska programmet med intervjuer och vittnesmål.
20.45 **Konstverk berättar.** Om den sociala satiren hos franske 1800-talsmästaren och tidningsteckneren Honoré Daumier berättar Lennart Engström.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35 **Sportspegeln.**
22.05—22.55 **Hem till Kruklsätten. Färg. En uppsummering av den senaste tidens händelser i Laos som gett Pathet Lao-gerillan den politiska och militära makten i landet, samt ett filmat reportage om hur flyktingarna återvänder från Vientiane till den av gerillan kontrollerade Kruklsätten i norra Laos. Staffan Hildebrand och Göran Gester.**

TELEVISION 2

16.15 **Journalen.** Färg. Medicinskt magasin — sammanställt av Göran Karlefors. Om kontaktlinser.
16.45 **Insändaren.** Textat.
17.25 **TV-nytt, väder.**
17.30 **Kösse Känguru.** Färg.
17.35 **Felix.** 4. Felix och Den Osynlige Mannen.
18.00 **Vår senaste vår.** Färg. För bara två veckor sedan hade våra nordligaste fjäll övergång från vinter till vår.
18.30 **Musikskåpet.** Färg. Eva och Joakim reser till år 1825 och får träffa Franz Schubert, fattigt geni i Wien.
19.00 **Familjen Addams.** "...ty så roar mig att måla".
I rollerna: Carolyn Jones, John Astin, Jackie Coogan, Ted Cassidy, Blossom Rock, Lisa Loring, Ken Weatherwax m fl.
19.25 **Anslagstavlan. Färg.**
19.30 **Rapport med sport och väder.**
20.10 **Utmaningen.** Färg. Två gäster diskuterar hur arbetet skall få någon verklig mening. Programledare: Per-Arne Axelsson.
21.00 **Söndagsdeckaren: Brottsplats London.** Färg.
21.50 **Filmkrönika.** Färg. Nils-Petter Sundgren.
22.35—22.40 **TV-nytt, väder.**

TV Måndag

18.55 **Meddelanden.**
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Tjärnen.** Färg. Ett stycke medelpadsnatur i närbild.
19.30 **Fem franska filmer: 5. Celine och Julie gör en båttur.** Färg. Fransk långfilm från 1974. Regi: Jacques Rivette.
I rollerna: Juliet Berto, Dominique Labourier, Bulle Ogier, Marie-France Pisier, Barbet Schroeder, Jean Douchet, Jean-Claude Romer. Forts. kl 21.35.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—23.15 **Celine och Julie gör en båttur,** forts. Färg.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Piff Paff Puff i parken** — lek, sagor och underhållning. Färg.
19.00 **Strandhugg** — familjemagasin om bl a båtsport, fiske och simning. Färg.
19.30 **Rapport** med väder.
20.00 **Fem Hepburn:** Ingen fara på taket. Amerikansk långfilm från 1938. Regi: Howard Hawks.
I rollerna: Cary Grant, Charles Ruggles, Katherine Hepburn, Virginia Walker, Walter Catlett, Barry Fitzgerald.
21.40 **Sidor av Sovjet.** Sovjetsatir. Stubintråden (Fitilj) är namnet på en serie populära sovjetryska kortfilmer.
22.25 **TV-nytt, väder.**
22.30—23.45 **Sida vid sida** — engelsk serie. Färg. Del 1. Familjen Pankhurst 1898—1903.
Medv. Sian Phillips, Patricia Quinn, Angela Down, Michael Gough.

TV Tisdag

18.55 **Meddelanden.**
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Herkules Jonssons storverk** — serie av Tage Danielsson. **Färg. Herkules och den gamla bilen.**
I rollerna: James Dickson, Tage Danielsson, Gun Holmquist, Mille Schmidt.
19.30 **Att lyckas är att lyssna.** Färg. Porträtt av en västerbottnisk företagare.
20.00 **Produkten** — kunskapslek mellan Fegersta amatörteaterstudio, Wäxjö simsällskap och Kubikenborgs skytteförening, Sundsvall. Färg. Programledare: Ake Strömmer. Frågeredaktör: Gunnar Wersén.
20.35 **Här kommer 70-talet.** Färg. "En av de drivande krafterna bakom 70-talets elektroniska musik är rock and roll", menar tonsättaren John Cage.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.45 **Fallet med prästen** — italiensk film. Del I. Färg. Regi: Leandro Castellani.
I rollerna: Raul Grassilli, Enrico Lazzareschi. Giulio Brogi.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Piff Paff Puff i parken. Färg.**
19.00 **Hem till gården** — engelsk serie. Färg.
Medv. Sheila Mercier, Andrew Burt, Jo Kendall, Frederick Pyne, Frazer Hines, Toke Townley, Arthur Pentelow, Gail Harrison, Ronald Magill.
19.30 **Rapport** med väder.
20.00 **En alpjägare flyr** — finsk serie. Del 5. Färg.
Medv. Eduard Wegrostek, Hans-Ulrich Kinalzik, Björn Bexelius, Martin Sachau, Theo Buschhausen, Ernst Förster, Reinhold Dey, Peter Schütz, Marianne Mohaupt, Olle Myhrberg.
20.50 **I folkviseton.** Färg. Bertil Strandberg, trombon, och Lars-Göran Ulander, saxofon, solister. Dessutom medverkar Sten Öberg, trummor, Janne Schaffer, gitarr, Sture Nordin, bas, och Berndt Egerbladh, piano.
21.00 **Dokument utifrån.** Färg. Internationella reportage.
21.40 **Det magiska bältet** — amerikansk seriefilm.
22.20 **TV-nytt, väder.**
22.25—23.15 **En värld i krig** — engelsk serie om andra världskriget. Färg. 1. Revansch för Tyskland.

TV Onsdag

18.55 **Meddelanden.**
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Vem ville du vara!** Färg. Vanliga ungdomar vill alltid vara någon annan, alltid vill vara någon annanstans.
19.30 **Var dettta Edens lustgård? Färg. Geoffrey Bibby heter en brittisk arkeolog, bosatt i Danmark. Han hävdar att han funnit vad som en gång var Edens lustgård. Den skulle ha legat på ön Bahrein i arabiska golfen.**
20.15 **Badhytten** — kortfilm av Bruno Bozzetto. Färg.
20.30 **I stället för sjukhus.** Färg. 2. Efter många år. På Långbro mentalsjukhus i Stockholm har man sedan några år sociala träningskurser på fyra månader för patienter som vårdats länge på sjukhuset.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.55 **En främling knackar på** — dansk långfilm från 1959. Regi: Johan Jacobsen.
I rollerna: Birgitte Federspiel, Preben Lerdorff Rye, Victor Montell.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Piff Paff Puff i parken. Färg.**
19.00 **Hem till gården. Färg.**
Medv. Sheila Mercier, Andrew Burt, Jo Kendall, Frederick Pyne, Frazer Hines, Toke Townley, Arthur Pentelow, Gail Harrison, Ronald Magill.
19.30 **Rapport** med väder.
20.00 **Modern och stjärnan** — pjäs av Rudolf Värnlund. Färg.
Medv. Margaretha Krook, Tomas Pontén, Per Mattson, Dan Ekborg, Maria Hansson, Mari Isedal, Tord Peterson, John Zacharias, Lennart Lindberg, Börje Nyberg, Sven-Erik Hööst.
Regi: Lars Löfgren.
21.30 **Punkt 13 på dagordningen. Skall kommunen bygga ishall? Färg. Lars Krantz följer en debatt i fullmäktige om uppförandet av en ishall. I Malung blev uppgörelsen mellan anhängare och motståndare spännande som en ishockeymatch.**
22.05 **Det magiska bältet** — amerikansk seriefilm.
22.45—22.50 **TV-nytt, väder.**

TV Torsdag

18.55 **Meddelanden.**
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Herkules Jonssons storverk. Färg. Herkules och den trasiga TV-antennen.**
I rollerna: James Dickson, Tage Danielsson, Gun Holmquist, Mille Schmidt, Eva Axelsson, Karin Miller, Tomas Jansson, Cla Löwgren.
19.30 **Hus med historia.** Färg. Västerbottens museum i Umeå arbetar i nära kontakt med människor i bygden.
20.05 **Konstverk berättar: Skulptören Majestatis av Bengt Ake Kimbré.** Färg.
20.15 **Dave Allen på stubinen.** Färg.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.25 **Insekter.** Färg. Insekternas värld är både fascinerande och märklig. De är dessutom den överlägset viktigaste djurgruppen i världen. F n känner man till omkring 1 miljon olika insektsarter och man tror att man kommer att upptäcka 4—5 miljoner.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Piff Paff Puff i parken.** Färg.
19.00 **Hem till gården.** Färg.
Medv. Sheila Mercier, Andrew Burt, Jo Kendall, Frederick Pyne, Frazer Hines, Toke Townley, Arthur Pentelow, Gail Harrison, Ronald Magill.
19.30 **Rapport** med väder.
20.00 **Vad hände sen:** "Så g Algots — det räcker". Färg.
20.45 **"Företagsledning sökes".** Färg. Om några dagar håller Algots sin bolagsstämma, som skall besluta om företagets framtid. Stämman har föregåtts av en intensiv maktamp över huvudet på de 5 000 anställda.
21.00 **MASH.** Färg. Amerikansk farskomedi. 1. "Tacka Tuttle för det!"
I rollerna: Alan Alda, Wayne Rogers, McLean Stevenson, Lorette Swit, Larry Linville, Gary Burghoff m fl. Regi: William Wiard.
21.30 **Det magiska bältet** — amerikansk seriefilm.
22.15 **Sportnytt.**
22.30 **TV-nytt, väder.**
22.35—23.50 **Sida vid sida.** Färg. Del 2: Annie Kenney 1904—1906.

TV Fredag

18.25 **Tapahtumia.** Aktuellt magasin för finskspråkiga.
18.55 **Meddelanden.**
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Stigen.** Färg. Ett stycke medelpadsnatur i närbild.
19.30 **"Arbeta för ditt land, din latmask!"** Färg. I Somalia, ett av Afrikas minst kända länder, pågår sedan över fem år en oblodig revolution. Militärregeringen, som styr Somalia har lyckats entusiasmera befolkningen till en rad självhjälpsprogram, som är på väg att fullständigt förändra levnadsvillkoren. Reportage av Bo Bjelfvenstam.
20.10 **Arvingarna.** Färg. 8. Grannsämja på spel.
I rollerna: Patrick O'Connell, Richard Easton, Robin Chadwick, Jennifer Wilson, Murray Hayne m fl.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—23.25 **Europas paradis.** Färg. Besök i naturreservat och nationalparker.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Piff Paff Puff i parken.** Färg.
19.00 **Charlie Chaplin.** 1. Chaplin som landsstrykare från 1915.
19.30 **Rapport** med väder.
20.00 **Hagges gäster.** Färg. Janne Carlsson som gäst hos Hagge Geigert.
20.50 **I folkviseton** med Lars-Göran Ulander, saxofon, och Bertil Strandberg, trombon.
Dessutom medverkar Janne Schaffer, gitarr, Sture Nordin, bas, Sten Öberg, trummor, och Berndt Egerbladh, piano.
21.00 **Bara en grabb. Färg. För fyrtio år sedan var skådespelaren Alfred Maron en liten fattig grabb i Londons East End. I det här programmet besöker han sin barndoms trakter.**
21.55 **TV-nytt, väder.**
22.00 **Fallet bröderna Naves** — brasiliansk dokumentärinspirerad långfilm från 1967 om ett justitiemord i Brasilien på 1940-talet. Färg. Regi: Luiz Sergio Person.
I rollerna: Anselmo Duarte, Raul Cortez, John Herbert och Juca De Oliveira.

Uurimus laplaste maagiiast

Skandinaavia suurimas etnoloogilises ajakirjas RIG (1975) on esiknumbris esimese artikline ära toodud eesti õigusajaloolase dr. jur. Ilmar Arensi õigus-etnoloogiline uurimus: "Lappmagi i folkuppfattning och inför domstol" (Laplasete maagika rahvaetteku-jutuses ja kohtu ees), alapealkirjaga: "Några rättsfall från 1600-talets domstolsprotokoll" (Möned juhnud 17. sajandi kohtuprotokolides). Pikemat käsitlust ja analüüsi leiavad kokku neli juhtu, neist üks Örebro läänist, teised Lule, Torne ja Kemi lapimailt. Arensi uurimus on varustatud üksikasjaliku ingliskeelse kokkuvõttega ning lähetatakse paljudes eksemparides välja maailma tähtsamaile raamatukogudele ja instituutidele.

BBC Eestis

LONDON (VES) — Briti BBC ringhäälingu esindaja on külastanud okup. Eestit ja andis edasi oma reisimuljeid, märkides m.h., et Eesti oli alles 50-ndatel aastate lõpul välismaalastele suletud alaks. Reporter märkis, et Eesti ja kogu Balti rannik on venelastele väga õrn ala sõjaliselt, kuna seal asuvad merebaasid ja tuumarelvade rambid.

Reporter konstateeris Eesti suurt erinevust Venemaast ja tuletas meelde, et eestlased üldse suurelt osalt ei kõnele vene keeltki. Kui nüüd turistid Eestisse pääsevad, siis ei ole liikumine neile päris vaba. Ta nimetas paari juhtumit, kus ettenähtud teelt kõrvale kaldujad viivitamatult saadeti maalt välja.

Londonis, Inglismaal, suri Emilie Kont, n-na Köppo, sünd. 3. veebruaril 1908 Raplas.